

Νικολάι Λένιν

Οι θέσεις του Απρίλη

Νικολάι Λένιν

Οι θέσεις του Απρίλη

Μαρξιστική βιβλιοθήκη, <http://www.marxistbooks.gr/aprilis.htm#9b>
Εκδόσεις «Αλλαγή», 1975 / Λένιν: «Άπαντα», τόμος 31, σελίδες 113-148

Πρόλογος στην ελληνική έκδοση του 1975 (Εκδόσεις Αλλαγή)

Το βιβλίο αυτό περιέχει τις περίφημες «*Θέσεις του Απρίλη*» που διατύπωσε ο ηγέτης του Μπολσεβίκικου Κόμματος, Β. Ι. Λένιν, μόλις πάτησε τα πόδι του στη Ρωσία, στις 3 με 4 του Απρίλη 1917.

Το Φλεβάρη του 1917 ξέσπασε στη Ρωσία η επανάσταση που ανάτρεψε τον τσάρο και έδωσε την εξουσία στην αστική τάξη. Η Φεβρουαριανή Επανάσταση βρήκε τον Λένιν στην Ελβετία. Μετά από εξορία πολλών ετών είχε τη δυνατότητα να επιστρέψει στη Ρωσία. Σκοντάφτοντας όμως στην κατηγορηματική απαγόρευση τις επανόδου του, απομέρους της βρετανικής κυβέρνησης, ο Λένιν υποχρεώθηκε να εκμεταλλευτεί τους ανταγωνισμούς των εμπόλεμων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Επέστρεψε στη Ρωσία με τη βοήθεια της καίζερικής Γερμανίας. Η αστική προπαγάνδα το εκμεταλλεύτηκε αυτό για να εξαπολύσει εναντίον του, κι εναντίον ολόκληρου του Μπολσεβίκικου Κόμματος, μια συκοφαντική εκστρατεία ότι οι μπολσεβίκοι ήταν πράχτορες των Γερμανών.

Η συκοφαντική αυτή εκστρατεία της μπουρζουαζίας δεν εμπόδισε ωστόσο τον Λένιν να καταλάβει τη θέση του στην ηγεσία του Κόμματος και να οδηγήσει, μετά από λίγους μήνες, τον Οκτώβρη του 1917, τη ρωσική εργατική τάξη στην εξουσία.

Η απριλιανή πλατφόρμα του Λένιν ήταν η αρχή ενός δραματικού αγώνα μέσα στις γραμμές του ίδιου του Μπολσεβίκικου Κόμματος, για τον επανεξοπλισμό του και τον προσανατολισμό του στην προλεταριακή επανάσταση.

Μέχρι την επάνοδο του Λένιν από το εξωτερικό, το κεντρικό όργανο του Κόμματος, η «*Πράβντα*», κάτω από τη διεύθυνση του Κάμενεφ και του Στάλιν, είχε κατρακυλήσει στην αγκαλιά των μενσεβίκων και των σοσιαλεπαναστατών, προβάλλοντας τις «αμυντικές» θέσεις τους για «υπεράσπιση της πατρίδας» και υποστηρίζοντας την Προσωρινή Κυβέρνηση του πρίγκιπα Λβοφ.

Εννοείται πως δεν επρόκειτο μονάχα για την «*Πράβντα*» μα για την πολιτική των πιο διάσημων ηγετών του Κόμματος. Αυτοί οι ηγέτες που ο Λένιν τους χαρακτήριζε ειρωνικά «παλιούς μπολσεβίκους» είχαν καταλάβει μ' ένα μονόπλευρο τρόπο, και γι' αυτό λαθεμένο, το μπολσεβίκικο σύνθημα στην επανάσταση του 1905, τη «*δημοκρατική δικτατορία των εργατών και των αγροτών*».

Ο Λένιν από τότε κίόλας ήταν σε πλήρη αντίθεση με τους μενσεβίκους στο κεντρικό αυτό ζήτημα της εξουσίας. Οι μενσεβίκοι βλέπανε την αστική τάξη σαν την κινητήρια δύναμη της επανάστασης. Ο Λένιν αντίθετα αρνιόταν ν' αναγνωρίσει άλλη επαναστατική δύναμη πάνω από το προλεταριάτο.

Η ανάπτυξη του καπιταλισμού, παντού, συμβάδιζε αναπόφευγα με την αριθμητική, πολιτιστική και πολιτική ανάπτυξη της εργατικής τάξης. Αυτή η τάξη σαν η πιο ριζοσπαστική, χάρη στην ίδια τη θέση της μέσα στις σχέσεις της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής, δεν θά 'ταν δυνατό σε μια επανάσταση να αρκεστεί στις μισολύσεις που μπορούσε να εισάγει η μπουρζουαζία. Θα τραβούσε αναπόφευχτα πιο μπροστά και σε αντίθεση με την πληβειακή βάση όλων των προηγούμενων επαναστάσεων, αυτή η τάξη διάθετε την πολιτική δύναμη και οργάνωση για να σπρώξει την εξέλιξη πολύ πιο μπροστά απ' ό,τι θά 'θελε η μπουρζουαζία. Γι' αυτό ακριβώς η ρωσική αστική τάξη ενώ βρισκόταν σε ανταγωνισμό με τον τσαρισμό φοβόταν θανάσιμα το προλεταριάτο. Φοβόταν μην χάσει την εξουσία της τη στιγμή που θα δοκίμαζε να την κατακτήσει. Από κει ξεπηδούσε ο έντονος συντηρητισμός της και η αγιάτρευτη τάση της να συνηκολογεί με τους ευγενείς και τους φεουδάρχες.

Η μπουρζουαζία δεν ήταν ικανή να εγκαθιδρύσει μια πραγματικά ριζοσπαστική δημοκρατία. Ο Λένιν πίστευε πως αυτό το έργο θα πραγματώνονταν από το προλεταριάτο σε συμμαχία με τα πιο φτωχά στρώματα της αγροτιάς.

Η αγροτιά ωστόσο αποτελεί, από την άποψη των ιδιοκτησιακών σχέσεων, το κατώτερο στρώμα της αστικής τάξης. Το ζήτημα των σχέσεών της με το προλεταριάτο στην επερχόμενη επανάσταση αφορούσε την ίδια τη σύνδεση ανάμεσα στην αστική και την προλεταριακή επανάσταση, ανάμεσα στα δημοκρατικά και τα σοσιαλιστικά καθήκοντα της επανάστασης.

Ο Λένιν δεν ήταν δυνατό να «προφητέψει» τις συγκεκριμένες μορφές που θα παρουσίαζε το επαναστατικό προτσέσο. Γι' αυτό διατύπωσε τις προοπτικές του με «αλγεβρικό» τρόπο –για να χρησιμοποιήσουμε ένα χαρακτηρισμό του Τρότσκι για τη φόρμουλα της «*Δημοκρατικής Δικτατορίας του Προλεταριάτου και της Αγροτιάς*».

Είναι γεγονός πως σ' αυτή τη φόρμουλα αντιτάχτηκαν ορισμένοι από τους επιφανείς μαρξιστές της εποχής ανάμεσα στους οποίους η Λούξεμπουργκ και ο Τρότσκι. Ο τελευταίος μετά την πείρα του 1905, στο άρθρο του «*Συμπεράσματα και Προοπτικές*», συνόψισε τη θέση του έτσι:

«Γι' αυτό δεν μπορεί να γίνει λόγος για καμιά ιδιαίτερη μορφή της προλεταριακής δικτατορίας μέσα στην αστική επανάσταση, δηλαδή για μια δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου (ή του προλεταριάτου και της αγροτιάς). Η εργατική τάξη δεν μπορεί να εξασφαλίσει το δημοκρατικό χαρακτήρα της δικτατορίας της δίχως να ξεπεράσει τα όρια του δημοκρατικού προγράμματος...».

Είναι επίσης γεγονός ότι ο Λένιν, το 1905, θεωρούσε τη «Δημοκρατική Δικτατορία» σαν ένα λίγο-πολύ μακρινό στάδιο που στη διάρκεια του θα ξεριζωνόταν η φεουδαρχία και τη θέση της θά 'παιρνε μια ριζοσπαστική δημοκρατία. Αυτή θα παρείχε το έδαφος που πάνω του θα αναπτυσσόταν ο ταξικός αγώνας για προλεταριακή εξουσία. Από αυτή την άποψη η θέση του Λένιν διέφερε από κείνη του Τρότσκι και της Λούξεμπουργκ. Η διαφορά ωστόσο ήταν μονάχα εξωτερική κι αυτό αποδείχτηκε δώδεκα χρόνια αργότερα, τον Απρίλη του 1917.

Πέρα και ξέχωρα από το πως φανταζόταν ο Λένιν τη μετάβαση στην εξουσία του προλεταριάτου, το ουσιαστικό ήταν ότι έβλεπε τη «δημοκρατική δικτατορία» δυναμικά, δηλαδή ακριβώς σαν **μετάβαση**, με κινητήρια δύναμη όχι τη μπουρζουαζία μα το προλεταριάτο σε συμμαχία με τα φτωχότερα στρώματα της αγροτιάς.

Από την ουσιαστική αυτή άποψη ήταν σε ριζική αντίθεση με κείνους τους «παλιούς μπολσεβίκους» που τον κατηγορούσαν για τροτσκισμό. Δεν παράλειψε στα «*Γράμματα για την Ταχτική*» να τους υπενθυμίσει ότι σχετικά με τη «φόρμουλα» «*δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς*» είχε γράψει:

«*Η επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς έχει, όπως κάθετι στον κόσμο, παρελθόν και μέλλον. Το παρελθόν της: η απολυταρχία, η δουλοπαροικία, η μοναρχία, τα προνόμια... Το μέλλον της: η πάλη ενάντια στην ατομική ιδιοκτησία, η πάλη του μισθωτού εργάτη ενάντια στο αφεντικό, η πάλη για το σοσιαλισμό...*», (Λένιν: «*Δύο ταχτικές*», Ιούλης 1905).

Το 1905, ο Λένιν μιλούσε για «*αδιάκοπη επανάσταση*» που ήταν όρος ταυτόσημος με τη «*διαρκή επανάσταση*» που χρησιμοποιούσε ο Τρότσκι.

Όταν ο Στάλιν, στηριγμένος στην προνομιούχα γραφειοκρατία αναρριχήθηκε στην κορυφή της κρατικής πυραμίδας της ΕΣΣΔ, ξαναθυμήθηκε τη θεωρία των σταδίων –τη θεωρία μιας αστικοδημοκρατικής και μιας προλεταριακής επανάστασης που χωρίζονταν μεταξύ τους με σινικά τείχη. Λανσάρισε επίσης τη «θεωρία» του «*σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα*» και την ίδια στιγμή μαζί με τους «παλιούς μπολσεβίκους» παρουσίασαν τη διαρκή επανάσταση σαν μια επινόηση του Τρότσκι. Αυτό ήταν σε αντίθεση και με το έργο του Λένιν και με τα μαθήματα της Οκτωβριανής Επανάστασης. Η «πατρότητα» της θεωρίας της «*Διαρκούς Επανάστασης*», ακόμα και ο όρος που χρησιμοποιήθηκε, δεν ανήκαν στον Τρότσκι μα ξεκινούσαν από τον ίδιο τον Μαρξ.

Η σταλινική γραφειοκρατία, για λόγους αυτοσυντήρησης και προνομίων, ήταν αναγκασμένη να καταφεύγει σε διαστρεβλώσεις. Οι σημερινοί όμως εκπρόσωποι του σταλινισμού, οι ηγέτες του ΚΚΕ στη χώρα μας, διαστρεβλώνουν την ιστορία της θεωρίας για τη «*Διαρκή Επανάσταση*» όχι μόνο από γραφειοκρατική κακοπιστία μα κι από αμάθεια. Από μια αμάθεια τερατώδη που έδωσε πρόσφατα την ευκαιρία στο θεωρητικό της χούντας Κωνσταντόπουλο να γελοιοποιήσει τα «*ξεφτέρια*» του «*Ριζοσπάστη*» που για να ενημερώσουν τους αναγνώστες τους στο θέμα του «*κερενσκισμού*» έγραψαν ότι ο Κερένσκι ήταν ο πρώτος πρωθυπουργός της μεταφεβρουαριανής κυβέρνησης στη Ρωσία...

* * * *

Δεν ήταν ο Τρότσκι μόνο μα κι ό ίδιος ο Λένιν διαρκоеπαναστάτης. Και χρειάζεται τη χοντροκεφαλιά και την κακοπιστία ενός σταλινικού γραφειοκράτη για ν' αρνηθεί κανείς αυτό το γεγονός που τόσο καθαρά εμφανίστηκε στις «*Θέσεις του Απρίλη*» και επαληθεύτηκε τόσο ζωντανά στην Οκτωβριανή Επανάσταση.

Στα «*Γράμματα για την Ταχτική*», ο Λένιν, αναφερόμενος στον Κάμενεφ έλεγε, στους «παλιούς μπολσεβίκους»:

«*Η διατύπωση αυτή πάλιωσε πια. Η ζωή την έβγαλε από το βασίλειο των διατυπώσεων και την*

έμπασε στο βασίλειο της πραγματικότητας, της έδωσε σάρκα και οστά, την συγκεκριμενοποίησε και **έτσι την τροποποίησε...**», (όπ.π., σελ. 18).

Και λίγο παρακάτω:

«Όποιος μιλάει **σήμερα** μόνο για “επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς”, αυτός έμεινε πίσω από τη ζωή και για το λόγο αυτό **πέρασε** στην πράξη με το μέρος των μικροαστών ενάντια στην προλεταριακή ταξική πάλη, αυτόν πρέπει να τον παραδώσουμε στο αρχείο των “μπολσεβίκικων” προεπαναστατικών σπάνιων αντικειμένων. (Μπορούμε να τον ονομάσουμε: αρχείο “παλιών μπολσεβίκικων”»), (όπ.π., σελ. 18).

Για τον Λένιν η εξουσία έπρεπε να περάσει στα Σοβιέτ. Ήταν απόλυτα αντίθετος σε κάθε πολιτική εμπιστοσύνης και υποστήριξης στην Προσωρινή Κυβέρνηση. Κι όχι μόνο αυτό: πίστευε ότι το πέραςμα της εξουσίας στα χέρια της αστικής τάξης, το Φλεβάρη, δεν ήταν εξέλιξη ιστορικά αναπόφευκτη μα καθορίστηκε από την ανεπαρκή πολιτική και οργανωτική προετοιμασία του προλεταριάτου.

«Η ιδιομορφία της σημερινής στιγμής της Ρωσίας –έγραφε– βρίσκεται στο **πέραςμα** από το πρώτο στάδιο της επανάστασης που έδωσε την εξουσία στην αστική τάξη εξαιτίας της ανεπαρκούς συνειδητότητας και οργάνωσης του προλεταριάτου, στο **δεύτερο** στάδιο της, που πρέπει να δώσει την εξουσία στα χέρια του προλεταριάτου και των φτωχών στρωμάτων της αγροτιάς», (Λένιν: «Για τα Καθήκοντα του Προλεταριάτου στην Τωρινή Επανάσταση», σελ. 4).

Η παλιά αντίληψη της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας ήταν ότι η κυριαρχία του προλεταριάτου θα 'ρχόταν μετά την κυριαρχία της αστικής τάξης. Στη ζωή όμως τα πράγματα εξελίχτηκαν διαφορετικά. Επειδή η επανάσταση κατά της τσαρικής απολυταρχίας ξέσπασε σ' ένα προχωρημένο στάδιο του καπιταλισμού, στο στάδιο τις ιμπεριαλιστικής παρακμής, όπου αντικειμενικά μπαίνει ζήτημα σοσιαλιστικής μεταμόρφωσης της κοινωνίας, η αστικοδημοκρατική επανάσταση **μπλέχτηκε** με την προλεταριακή. Από το ρωσικό Φλεβάρη ξεπήδησε όχι μια εξουσία, αλλά δυο ταυτόχρονα: η εξουσία των Σοβιέτ και η εξουσία της Προσωρινής Κυβέρνησης Λβοφ-Κερένσκι. Η δεύτερη αντλούσε τη δύναμη της από την καλόπιστη υποστήριξη της πρώτης.

Αυτή η ιδιόμορφη κατάσταση δυαδικής εξουσίας δεν μπορούσε να διατηρηθεί «επ' αόριστον», και αναγκαστικά θα παραχωρούσε τη θέση της στην παντοκρατορία της αστικής τάξης ή στην παντοκρατορία του προλεταριάτου. Επειδή οι εργάτες και οι αγρότες, συγχυσμένοι από τα κόμματα της μικροαστικής δημοκρατίας, από τους Μενσεβίκους και τους Εσέρους, έδιναν την υποστήριξη τους στη μπουρζουαζία την ίδια στιγμή που αυτή διεξήγαγε έναν ιμπεριαλιστικό πόλεμο, αρνιότανε τη διανομή της γης στους ακτήμονες και ανέβαλε συστηματικά τη σύγκληση της Συνταχτικής Συνέλευσης, ο Λένιν διακήρυξε πως το καθήκον των μπολσεβίκικων ήταν να «εξηγούν υπομονετικά». Έπρεπε να κερδίσουν την πλειοψηφία των σοβιέτ με το μέρος τους. Οι εργάτες και στρατιώτες βουλευτές έπρεπε να αποσύρουν κάθε εμπιστοσύνη προς την Προσωρινή Κυβέρνηση της μπουρζουαζίας. Να πάρουν όλη την εξουσία. Τα Σοβιέτ έπρεπε να αναγνωριστούν σαν το νέο κράτος, τύπου Παρισινής Κομμούνας, με την κατάργηση, πρώτα απ' όλα, του χωρισμού ανάμεσα στις μάζες και στο στρατό, διαμέσου του καθολικού εξοπλισμού του λαού.

Τα Σοβιέτ, έλεγε ο Λένιν, που ήταν η ρωσική έκδοση του κράτους της Κομμούνας δεν μπορούσαν να «εισάγουν» το σοσιαλισμό. Η Ρωσία ήταν μια καθυστερημένη αγροτική χώρα. Τα σοβιέτ θα αποφάσιζαν, βέβαια, ποια οικονομικά μέτρα έπρεπε να πάρουν για να γλιτώσουν οι μάζες από την ανέχεια και την καταπίεση. Οποιαδήποτε όμως μέτρα κι αν έπαιρναν αυτά θά 'ταν μονάχα «βήματα» προς τα σοσιαλισμό. Η γενική σοσιαλιστικοποίηση της οικονομίας ήταν ένα προτσές που θα ξετυλιγόταν κάτω από τη δικτατορία του προλεταριάτου, ενσάρκωμένη στα Σοβιέτ. Η ολοκλήρωσή του δεν ήταν δυνατή σε μια μόνη χώρα –στην αγροτική Ρωσία. Γι' αυτό η επανάσταση του ρωσικού προλεταριάτου, το κράτος-Κομμούνα και τα σοσιαλιστικά μέτρα των Σοβιέτ αντιπροσώπευαν για τον Λένιν το σπάσιμο ενός κρίκου –του πιο αδύνατου– της παγκόσμιας καπιταλιστικής αλυσίδας και την απαρχή της παγκόσμιας σοσιαλιστικής επανάστασης.

Επειδή όμως ο σοσιαλισμός δεν μπορούσε να οικοδομηθεί σε μια απομονωμένη και αγροτική Ρωσία αυτό δεν σήμαινε πως το Κράτος-Κομμούνα δεν θά 'πρεπε να πάρει δραστικά **σοσιαλιστικά** μέτρα. Μονάχα ένας φιλισταίος υποταγμένος στην αστική τάξη θα μπορούσε να βγάλει αυτό το συμπέρασμα. Ο Λένιν στη προσούρα του «*Η Καταστροφή που μας Απειλεί*» είναι

κατηγορηματικός. Σ' ένα κεφάλαιο με τίτλο: «Μπορούμε να Πάμε Μπροστά, αν Φοβόμαστε να Βαδίσουμε προς το Σοσιαλισμό;», γράφει:

«Στον αναγνώστη, που έχει διαπαιδαγωγηθεί με τις συνηθισμένες οπορτουνιστικές ιδέες των Εσέρων και των Μενσεβίκων μπορεί η ανάλυση που κάναμε ως τώρα να προκαλέσει τούτη την αντίρρηση: τα περισσότερα από τα μέτρα που περιγράφονται εδώ στην ουσία δεν είναι μέτρα δημοκρατικά, αλλά σοσιαλιστικά **πια** μέτρα!...

Για δοκιμάστε όμως να βάλετε **στη θέση** του κράτους των γιούνκερς και των κεφαλαιοκρατών, στη θέση του κράτους των τσιφλικάδων και των κεφαλαιοκρατών, το **επαναστατικό-δημοκρατικό** κράτος, δηλαδή το κράτος που καταλύει επαναστατικά **κάθε λογής** προνόμια, που δεν φοβάται να πραγματοποιήσει επαναστατικά τον πιο πλέριο δημοκρατισμό. Θα δείτε ότι σ' ένα πραγματικά επαναστατικό-δημοκρατικό κράτος ο κρατικός-μονοπωλιακός καπιταλισμός σημαίνει αναπότρεπτα κι αναπόφευκτα ένα βήμα ή μάλλον βήματα προς το σοσιαλισμό!...

Εδώ μέσος όρος δεν υπάρχει. Η αντικειμενική πορεία της ανάπτυξης είναι τέτοια, που από τα **μονοπώλια** (και ο πόλεμος δεκαπλασίασε τον αριθμό, το ρόλο και τη σημασία τους) **δεν μπορείς** να πας μπροστά, χωρίς να βαδίσεις προς το σοσιαλισμό.

Είτε είσαι επαναστάτης δημοκράτης στην πράξη, και τότε δεν πρέπει να φοβάσαι τα βήματα προς το σοσιαλισμό. Είτε φοβάσαι τα βήματα προς το σοσιαλισμό, τα καταδικάζεις σαν τον Πλεχάνοφ, τον Νταν, τον Τσερνόφ, προφασιζόμενος πως η επανάστασή μας είναι αστική, πως δεν μπορεί «να εισαχθεί» ό σοσιαλισμός κτλ., –και τότε κατρακυλάς αναπότρεπτα στους Κερένσκι, Μιλιουκόφ και Κορνίλοφ, δηλαδή πνίγεις με **αντιδραστικό-γραφειοκρατικό τρόπο** τους «επαναστατικούς-δημοκρατικούς» πόθους των εργατικών και αγροτικών μαζών.

Μέσος δρόμος δεν υπάρχει», (όπ.π., σελ. 201-203).

Και πραγματικά δεν υπήρξε. Οι καταχτήσεις του Φλεβάρη σώθηκαν από τον Κορνίλοφ μόνο διαμέσου της Επανάστασης του Οκτώβρη που έδωσε όλη την εξουσία στα Σοβιέτ.

Όταν, μετά το θάνατο του Λένιν, οι σταλινικοί ξεθάψανε το σύνθημα της «δημοκρατικής διχτατορίας», του 1905, του αφαίρεσαν το λενινικό του περιεχόμενο και το χρησιμοποίησαν σαν κάλυμμα στη μενσεβίκικη θεωρία των σταδίων.

Στη χώρα μας, η 6η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ (1934) εναρμονισμένη με ολόκληρη τη σταλινισμένη Κομμουνιστική Διεθνή, ξανάφερε το λενινικό «τύπο» της «δημοκρατικής διχτατορίας των εργατών και των αγροτών» για να τον **αντιπαραθέσει** στην προλεταριακή-σοσιαλιστική επανάσταση. Μέσα στο πρόγραμμα του κόμματος τη θέση της την πήρε κάποια άλλη «φτωχομεσαία» επανάσταση. Αυτή δεν θά 'δινε την εξουσία στο προλεταριάτο, μα θα ολοκλήρωνε τάχα τον αστικό μετασχηματισμό της χώρας, τον οποίο η επανάσταση του 1821 είχε αφήσει ημιτελή...

Όπως στην περίπτωση της «Πράβντα», το 1917, και των «παλιών μπολσεβίκων», η θεωρία των σταδίων σήμαινε πέρασμα με το μέρος της μπουρζουαζίας και προδοσία της ταξικής πάλης του προλεταριάτου. Πραχτικά οδήγησε στο σύμφωνο Σκλάβαινα-Σοφούλη, που με προέκταση το σύμφωνο Σοφούλη-Μεταξά έφερε την τεταρτοαυγουστιανή δικτατορία. Η «φτωχομεσαία» δημοκρατική δικτατορία μεταφράστηκε στις συμφωνίες του Λίβανου και της Καζέρτας, στη συμμετοχή στην κυβέρνηση «εθνικής ενότητας» του Παπανδρέου, στον αφοπλισμό του ΕΛΑΣ και τελικά στην πλέρια προδοσία της ελληνικής επανάστασης του 1943-49.

Από τότε μέχρι σήμερα η «φτωχομεσαία» επανάσταση πέρασε πολλές μεταμορφώσεις, διατηρώντας όμως πάντα το ίδιο μενσεβίκικο και προδοτικό περιεχόμενο της. Έγινε «αντι-ιμπεριαλιστική» επανάσταση, «ανεπτυγμένη» δημοκρατία, μετά «προχωρημένη» δημοκρατία, «καθαρή» δημοκρατία. Τώρα εμφανίζεται σαν «νέα δημοκρατία».

Στις πολιτικές της προεκτάσεις, η στρατηγική της «νέας δημοκρατίας» δεν σημαίνει βέβαια τίποτε άλλο παρά εμπιστοσύνη και υποστήριξη στην κυβέρνηση Καραμανλή. Και όσο το εργατικό μας κίνημα μένει παγιδευμένο από τους σταλινικούς μηχανισμούς, η «νέα δημοκρατία» κλείνει μέσα της την απειλή μιας μεγάλης καταστροφής. Όπως στη Ρωσία η υποστήριξη της Προσωρινής Κυβέρνησης οδηγούσε αναπόφευκτα πίσω στον Κορνίλοφ και στην παλινόρθωση της απολυταρχίας, η υποστήριξη σήμερα του Καραμανλή οδηγεί πίσω σε μια νέα τρισχειρότερη δικτατορία.

Σ' αυτό το βιβλίο δημοσιεύουμε μερικά από τα σπουδαιότερα κείμενα που έγραψε ο Λένιν ανάμεσα στον Απρίλη και τον Οκτώβρη του 1917, σαν μια συνεισφορά στην υπεράσπιση της διαρκούς επανάστασης και ενάντια στη μενσεβίκικη θεωρία των σταδίων.

Η κατάρρευση της 7χρονης διχτατορίας, τον Ιούλη του 1974, αντανακλούσε τη δύναμη της ελληνικής και της παγκόσμιας εργατικής τάξης, που εκδηλώθηκε εκρηχτικά στην Πορτογαλία, στην Καμπότζη, στο Βιετνάμ και αλλού. Η εργατική τάξη, σπρωγμένη από την πιο φοβερή κρίση στην ιστορία του καπιταλιστικού συστήματος, ρίχνεται τώρα σε αγώνες που βάζουν στην ημερήσια διάταξη το ζήτημα της εξουσίας. Ζούμε στις παραμονές ενός νέου παγκόσμιου Οχτώβρη. Σ' αυτή την τόσο κρίσιμη περίοδο, η επαναστατική πρωτοπορία, δεν είναι δυνατό να συλλάβει συνειδητά τα καθήκοντα της χωρίς μια διαλεκτικο-υλιστική προσέγγιση των προβλημάτων της ταξικής πάλης. Είναι απ' αυτή την άποψη, της διαλεκτικής μεθόδου, που προτείνουμε τα κείμενα του Λένιν για μελέτη.

Πρέπει να προειδοποιήσουμε ότι επιστρέφοντας στην πείρα της ρωσικής επανάστασης οφείλουμε να ξεκινάμε συνειδητά από το ζωντανό παρόν, δηλαδή από την παγκόσμια κατάσταση σήμερα και τη συγκεκριμενοποίησή της στον ελληνικό χώρο. Αν αντίθετα, θεωρηθεί σαν αφετηρία όχι το ζωντανό παρόν, μα, το νεκρό παρελθόν, αυτό θά 'ναι μια ιδεαλιστική προσέγγιση, που οδηγεί στο φορμαλισμό, μεταμορφώνει τις θεωρητικές παρακαταθήκες σε δόγματα, και το νεκρό παρελθόν γίνεται ξύλινο καλούπι μέσα στο οποίο στραγγαλίζεται το ζωντανό παρόν.

Αυτή ήταν η μέθοδος του Στάλιν, του Κάμενεφ και των «παλιών μπολσεβίκων» που στραγγάλιζαν το ζωντανό παρόν της δυαδικής εξουσίας στο καλούπι της «δημοκρατικής διχτατορίας». Φυσικά, δεν επρόκειτο για απλό λογικό λάθος. Αντανακλούσε την πίεση της εχθρικής τάξης. Απειλούσε να ρίξει τους επαναστάτες στην αγκαλιά της μπουρζουαζίας και να βάψει τα χέρια τους με το αίμα μιας ηττημένης ρωσικής εργατικής τάξης.

Πρέπει να ξεκινήσουμε πρώτα απ' όλα από το γεγονός ότι η Ελλάδα του 1975 διαφέρει ριζικά από τη Ρωσία του 1917. Ο Παπαδόπουλος δεν ήταν τσάρος, μα μια άλλη καπιταλιστική κυβέρνηση. Ο Καραμανλής δεν είναι ούτε Λβοφ ούτε Κερένσκι. Η κυβέρνηση του δεν στηρίζεται στην εμπιστοσύνη των εργατών και των αγροτών, μα στην υποστήριξη των προδοτών του ΚΚΕ, και χρησιμοποιεί «αύρες» και θωρακισμένα της αστυνομίας ενάντια στις μάζες.

Δεν υπάρχει στη χώρα μας ζήτημα δημοκρατικής επανάστασης όπως στη Ρωσία του 1917. Μολονότι μια σειρά δημοκρατικά αιτήματα ξεπεράστηκαν από την ανάπτυξη του ιμπεριαλισμού χωρίς ποτέ να λυθούν.

Γι' αυτό το λόγο η πολιτική εμπιστοσύνης προς τον Καραμανλή, των σταλινικών, δεν στέκεται πίσω από την πολιτική των μπολσεβίκων μόνο, μα κι από 'κείνη των μενσεβίκων, γιατί αυτοί υποστήριζαν μια επανάσταση αντιφεουδαρχική-αστική.

Παρόλα αυτά, υπάρχει μια σημαντική αναλογία μεταξύ της τοτινής Ρωσίας και της σημερινής Ελλάδας. Η προσωρινή κυβέρνηση του Φλεβάρη είναι παρόμοια με κείνη του Καραμανλή από την άποψη ότι και οι δυο αποτελούν μεταβατικές βοναπαρτιστικές μορφές που σε συνθήκες επαναστατικής κρίσης ισορροπούν ανάμεσα στο ολοκληρωτικό παρελθόν και το σοσιαλιστικό μέλλον.

Ο Καραμανλής είναι γι' αυτό μια κυβέρνηση καταδικασμένη σε ανατροπή από τα δεξιά ή από τ' αριστερά, όπως ήταν και η κυβέρνηση Λβοφ-Κερένσκι. Κι όσοι σήμερα διστάζουν να προχωρήσουν προς το σοσιαλισμό όπως οι «παλιοί» μπολσεβίκοι, όσοι αρνούνται να παλέψουν τον Καραμανλή και τον στηρίζουν με την πολιτική τους της εμπιστοσύνης, στρώνουν ασφαλώς το δρόμο στους έλληνες Κορνίλοφ.

Φωτισμένοι από τα μαθήματα της Οχτωβριανής Επανάστασης, οι πρωτοπόροι αγωνιστές της χώρας μας οφείλουν σήμερα να ηγηθούν στον αγώνα της εργατικής τάξης για την ανατροπή του Καραμανλή, για την οικοδόμηση ενός Κράτους-Κομμούνα ή σοβιετικού κράτους, για εργατοαγροτική κυβέρνηση με σοσιαλιστική πολιτική —σαν βήμα προς την παγκόσμια σοσιαλιστική επανάσταση.

26.5.75

ΟΙ ΕΚΔΟΤΕΣ

Λένιν

Οι θέσεις του Απρίλη

Τα καθήκοντα του προλεταριάτου στην τωρινή επανάσταση

Επειδή έφτασα στην Πετρούπολη μόλις τη νύχτα της 3 Απρίλη, δεν μπορούσα φυσικά να κάνω εισήγηση στη συγκέντρωση της 4 του Απρίλη για τα καθήκοντα του επαναστατικού προλεταριάτου παρά μόνο εξονόματός μου με την επιφύλαξη, ότι δεν είμαι αρκετά προετοιμασμένος.

Το μόνο που μπορούσα να κάνω για να διευκολύνω τη δουλειά για μένα –και για τους **καλόπιστους** αντιπάλους– ήταν να προετοιμάσω **γραφτές** θέσεις. Τις διάβασα και τις έδωσα στον σ. Τσερετέλι. Τις διάβασα πολύ αργά και **δύο φορές**: πρώτα στη συγκέντρωση των μπολσεβίκων και ύστερα σε κοινή συγκέντρωση των μπολσεβίκων και των μενσεβίκων.

Δημοσιεύω τις προσωπικές μου αυτές θέσεις, συνοδεύοντάς τες μόνο με πολύ σύντομες επεξηγηματικές παρατηρήσεις, που αναπτύχθηκαν πολύ πιο λεπτομερειακά στην εισήγηση.

ΘΕΣΕΙΣ

1. Στη στάση μας απέναντι στον πόλεμο, που από την πλευρά της Ρωσίας και με τη νέα κυβέρνηση του Λβοφ και Σία παραμένει αναμφισβήτητα ληστρικός ιμπεριαλιστικός πόλεμος εξαιτίας του καπιταλιστικού χαρακτήρα αυτής της κυβέρνησης, είναι απαράδεκτες και οι ελάχιστες παραχωρήσεις στον «επαναστατικό αμυντισμό».

Το συνειδητό προλεταριάτο μπορεί να συγκατατεθεί σ' έναν επαναστατικό πόλεμο, που πραγματικά να δικαιολογεί τον επαναστατικό αμυντισμό, μόνο υπό τον όρο: α) πέρασμα της εξουσίας στα χέρια του προλεταριάτου και των φτωχών τμημάτων της αγροτιάς που συνδέονται μαζί του· β) παραίτηση στην πράξη και όχι στα λόγια, από κάθε προσάρτηση· γ) ολοκληρωτική ρήξη στην πράξη με όλα τα συμφέροντα του κεφαλαίου.

Παίρνοντας υπόψη την αναμφισβήτητη καλοπιστία των πλατιών στρωμάτων των μαζικών εκπροσώπων του επαναστατικού αμυντισμού, που παραδέχονται τον πόλεμο μόνο από ανάγκη και όχι για λόγους κατακτητικούς, παίρνοντας υπόψη την εξαπάτησή τους από την αστική τάξη, πρέπει να εξηγούμε το λάθος τους πολύ διεξοδικά, επίμονα και υπομονετικά, να τους εξηγούμε την αδιάρρηκτη σύνδεση του κεφαλαίου με τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, να τους αποδείχνουμε ότι χωρίς την ανατροπή του κεφαλαίου ο πόλεμος **δεν μπορεί** να τελειώσει με μια ειρήνη αληθινά δημοκρατική, ειρήνη χωρίς βία.

Οργάνωση της πιο πλατιάς προπαγάνδας αυτής της άποψης στο στρατό του μετώπου.

Συναδέλφωση.

2. Η ιδιομορφία της σημερινής στιγμής στη Ρωσία βρίσκεται στο **πέρασμα** από το πρώτο στάδιο της επανάστασης που έδωσε την εξουσία στην αστική τάξη εξαιτίας της ανεπαρκούς συνειδητότητας και οργάνωσης του προλεταριάτου, **στο δεύτερο** στάδιό της που πρέπει να δώσει την εξουσία στα χέρια του προλεταριάτου και των φτωχών στρωμάτων της αγροτιάς.

Το πέρασμα αυτό το χαρακτηρίζει, από το ένα μέρος, ένα μέγιστο όριο νομιμότητας (από όλες τις εμπόλεμες χώρες η Ρωσία είναι **σήμερα** η πιο ελεύθερη χώρα του κόσμου), από το άλλο μέρος, η έλλειψη βίας πάνω στις μάζες και, τέλος, η ανεπίγνωστα καλόπιστη στάση των μαζών απέναντι στην κυβέρνηση των κεφαλαιοκρατών, των χειρότερων εχθρών της ειρήνης και του σοσιαλισμού.

Η ιδιομορφία αυτή απαιτεί από μας ικανότητα προσαρμογής στις **ιδιαίτερες** συνθήκες της κομματικής δουλειάς μέσα στις πρωτάκουστα πλατιές μάζες του προλεταριάτου, που μόλις τώρα ξύπνησαν στην πολιτική ζωή.

3. Καμιά υποστήριξη στην Προσωρινή κυβέρνηση. Να εξηγούμε τον ολότελα ψεύτικο χαρακτήρα όλων των υποσχέσεών της, ιδιαίτερα της υπόσχεσης για παραίτηση από τις προσαρτήσεις. Ξεσκέπασμα, αντί της απαράδεκτης «απαίτησης» –που σπέρνει αυταπάτες– **να πάψει** η κυβέρνηση **αυτή**, κυβέρνηση κεφαλαιοκρατών, να είναι ιμπεριαλιστική.

4. Αναγνώριση του γεγονότος ότι στα περισσότερα Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών το Κόμμα μας είναι μειοψηφία, και για την ώρα αδύνατη μειοψηφία, απέναντι στο **συνασπισμό όλων**

των μικροαστικών, οπορτουνιστικών στοιχείων, που έχουν υποκύψει στην επιρροή της αστικής τάξης και διοχετεύουν την επιρροή της στο προλεταριάτο, από τους λαϊκούς σοσιαλιστές και τους σοσιαλιστές-επαναστάτες ως την Οργανωτική Επιτροπή (Τσχεϊτζε, Τσερετέλι κτλ.), τον Στεκλόφ κτλ., κτλ.

Εξήγηση στις μάζες ότι τα Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών (Σ.Ε.Β.) είναι **η μόνη δυνατή** μορφή επαναστατικής κυβέρνησης και ότι γι' αυτό, όσο η κυβέρνηση **αυτή** θα βρίσκεται κάτω από την επιρροή της αστικής τάξης, το καθήκον μας μπορεί να είναι μονάχα η υπομονετική, συστηματική, επίμονη και προσαρμοζόμενη στις πρακτικές, ιδιαίτερα, ανάγκες των μαζών, **εξήγηση** των λαθών της τακτικής τους.

Όσο είμαστε μειοψηφία, δουλειά μας είναι να κάνουμε κριτική και να εξηγούμε τα λάθη, κηρύσσοντας ταυτόχρονα την ανάγκη να περάσει όλη η κρατική εξουσία στα Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών, έτσι που οι μάζες με την πείρα τους να απαλλαγούν από τα λάθη τους.

5. Όχι κοινοβουλευτική δημοκρατία –η επιστροφή από τα Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών σ' αυτήν θα ήταν βήμα προς τα πίσω– μα δημοκρατία των Σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης και των αγροτών βουλευτών σ' όλη τη χώρα, από τα κάτω ως τα πάνω.

Κατάργηση της αστυνομίας, του στρατού, της υπαλληλίας¹.

Η αμοιβή όλων των υπαλλήλων, που όλοι τους θα είναι αιρετοί και ανακλητοί σε κάθε στιγμή, να μην ξεπερνά τη μέση αμοιβή ενός καλού εργάτη.

6. Στο αγροτικό πρόγραμμα μεταφορά του κέντρου βάρους στα Σοβιέτ των βουλευτών εργατών γης.

Δήμευση όλης της γης των τσιφλικάδων.

Εθνικοποίηση **όλης** της γης της χώρας, διάθεση της γης από τα τοπικά Σοβιέτ των εργατών γης και των αγροτών βουλευτών. Δημιουργία ιδιαίτερων Σοβιέτ βουλευτών από φτωχούς αγρότες. Δημιουργία από κάθε μεγάλο κτήμα ενός υποδειγματικού νοικοκυριού (με έκταση 100 ως 300 περίπου ντεσιατίνες, ανάλογα με τις τοπικές και άλλες συνθήκες και κατά την κρίση των τοπικών οργάνων) κάτω από τον έλεγχο των βουλευτών των εργατών γης και για λογαριασμό της κοινωνίας.

7. Άμεση συγχώνευση όλων των τραπεζών της χώρας σε μια πανεθνική τράπεζα και άσκηση ελέγχου πάνω σ' αυτήν απομέρους του Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών.

8. Όχι «εισαγωγή» του σοσιαλισμού, σαν **άμεσο** καθήκον μας, αλλά άμεσο πέραςμα μόνο στον **έλεγχο** της κοινωνικής παραγωγής και της διανομής των προϊόντων απομέρους των Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών.

9. Κομματικά καθήκοντα:

α) Άμεση σύγκληση συνεδρίου του Κόμματος.

β) Τροποποίηση του προγράμματος του Κόμματος, κυρίως:

1. σχετικά με τον ιμπεριαλισμό και τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο,

2. σχετικά με τη στάση απέναντι στο κράτος και το **δικό μας** αίτημα για «κράτος-κομμούνα»²,

3. διόρθωση του μίνιμουμ προγράμματός μας που έχει παλιώσει.

γ) Αλλαγή της ονομασίας του Κόμματος³.

10. Ανανέωση της Διεθνούς.

Ανάληψη πρωτοβουλίας για δημιουργία επαναστατικής Διεθνούς, μιας Διεθνούς ενάντια στους **σοσιαλ-σοβινιστές** και ενάντια στο «κέντρο»⁴.

Για να καταλάβει ο αναγνώστης γιατί χρειάστηκε να υπογραμμίσω ιδιαίτερα, σαν σπάνια εξαίρεση, την «περίπτωση» των καλόπιστων αντιπάλων, τον καλώ να συγκρίνει την παρακάτω

---

1 Δηλαδή αντικατάσταση του τακτικού στρατού με τον γενικό εξοπλισμό του λαού.

2 Δηλαδή τέτοιο κράτος που το πρόπλάσμά του το έδωσε η Κομμούνα του Παρισιού.

3 Αντί «σοσιαλδημοκρατία», που οι επίσημοι ηγέτες της σ' **όλο** τον κόσμο πρόδωσαν το σοσιαλισμό, περνώντας με το μέρος της αστικής τάξης («αμυντές» και ταλαντευόμενοι «καουτσικιστές»), πρέπει να ονομαστούμε **Κομμουνιστικό Κόμμα**.

4 «Κέντρο» ονομάζεται στη διεθνή σοσιαλδημοκρατία το ρεύμα που ταλαντεύεται ανάμεσα στους σοβινιστές (=«αμυντές») και τους διεθνιστές, και συγκεκριμένα: ο Κάουτσκι και Σία στη Γερμανία, ο Λογκέ και Σία στη Γαλλία, ο Τσχεϊτζε και Σία στη Ρωσία, ο Τουράτι και Σία στην Ιταλία, ο Μακντόναλντ και Σία στην Αγγλία κτλ.

αντίρρηση του κυρίου Γκόλντενμπεργκ με τις θέσεις αυτές: ο Λένιν «έστησε τη σημαία του εμφύλιου πολέμου στις γραμμές της επαναστατικής δημοκρατίας» (η περικοπή πάρθηκε από τη «Γεντίνστβο» του κ. Πλεχάνοφ, αρ. φύλ. 5).

Αλήθεια, δεν είναι μαργαριτάρι;

Εγώ γράφω, διαβάζω, εξηγώ λεπτομερειακά ότι: «λόγω της αναμφισβήτητης καλοπιστίας των **πλατιών** στρωμάτων των **μαζικών** εκπροσώπων του επαναστατικού αμυντισμού... λόγω της εξαπάτησής τους από την αστική τάξη, πρέπει να εξηγούμε το λάθος τους **πολύ** διεξοδικά, επίμονα, και **υπομονετικά**...».

Μα οι κύριοι της αστικής τάξης, που αυτοαποκαλούνται σοσιαλδημοκράτες και που **δεν** ανήκουν ούτε στα **πλατιά** στρώματα, ούτε στους **μαζικούς** εκπροσώπους του αμυντισμού, μεταδίδουν «ελαφρά τή καρδιά» τις απόψεις μου, διατυπώνοντάς τες έτσι: «έστησε (!) τη σημαία (!) του εμφύλιου πολέμου (γι' αυτόν δεν υπάρχει ούτε λέξη στις Θέσεις, δεν υπήρχε ούτε λέξη στην εισήγησή!) στις γραμμές (!) της επαναστατικής δημοκρατίας...».

Τί είναι αυτό; Σε τί διαφέρει από την πογκρομική ζύμωση; Από τη «Ρούσκαγια Βόλια»;

Εγώ γράφω, διαβάζω, εξηγώ λεπτομερειακά ότι: «τα Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών είναι η **μόνη δυνατή** μορφή επαναστατικής κυβέρνησης και ότι γι' αυτό το καθήκον μας μπορεί να είναι **μονάχα** η υπομονετική, συστηματική, επίμονη και προσαρμοζόμενη στις πρακτικές, ιδιαίτερα, ανάγκες των **μαζών**, **εξήγηση** των λαθών της τακτικής τους...».

Μα ορισμένου είδους αντίπαλοι παρουσιάζουν τις απόψεις μου σαν έκκληση για «εμφύλιο πόλεμο στις γραμμές της επαναστατικής δημοκρατίας»!!

Επιτέθηκα ενάντια στην Προσωρινή κυβέρνηση, γιατί **δεν** καθόρισε ούτε σύντομη, ούτε γενικά μια οποιαδήποτε προθεσμία για τη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης, προσπαθώντας να ξεφύγει με υποσχέσεις. Απόδειξα πως **δίχως** τα Σοβιέτ των Εργατών και των Στρατιωτών Βουλευτών η σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης δεν είναι εξασφαλισμένη, η επιτυχία της είναι αδύνατη.

Μου αποδίδουν τη γνώμη ότι είμαι τάχα ενάντια στην άμεση σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης!!!

Θα τα έλεγα αυτά «παραληρήματα», αν δεκαετίες πολιτικού αγώνα δεν με είχαν διδάξει να θεωρώ σπάνια εξαίρεση την καλοπιστία των αντιπάλων.

Ο κ. Πλεχάνοφ ονόμασε στην εφημερίδα του το λόγο μου «παραλήρημα». Πολύ καλά, κύριε Πλεχάνοφ! Κοιτάξτε, όμως, πόσο είστε χοντροκομμένος, αδέξιος και επιπόλαιος στην πολεμική σας. Αν ο λόγος μου ήταν ένα δίωρο παραλήρημα, τότε πώς ανέχθηκαν το «παραλήρημα» αυτό εκατοντάδες ακροατές; Παρακάτω. Γιατί η εφημερίδα σας αφιερώνει ολόκληρη στήλη για ένα «παραλήρημα»; Δεν μας τα λέτε στρογγυλά, κ. Πλεχάνοφ, καθόλου στρογγυλά δεν μας τα λέτε.

Είναι πολύ πιο εύκολο, βέβαια, να φωνάζεις, να βρίζεις, να ουρλιάζεις, παρά να προσπαθείς να εκθέσεις, να εξηγήσεις, να θυμηθείς **πώς** σκέπτονταν ο Μαρξ και ο Έγκελς το 1871, το 1872, το 1875 για την πείρα της Κομμούνας του Παρισιού και για το **τί λογής** κράτος χρειάζεται στο προλεταριάτο.

Ο πρώην μαρξιστής κ. Πλεχάνοφ δεν θέλει, φαίνεται, να θυμάται το μαρξισμό.

Εγώ παράθεσα τα λόγια της Ρόζας Λούξεμπουργκ, που στις 4 Αυγούστου 1914 αποκάλεσε τη **γερμανική** σοσιαλδημοκρατία «**πτώμα που ζέχνει**». Και οι κ.κ. Πλεχάνοφ, Γκόλντενμπεργκ και Σία «**θίγονται**»... για λογαριασμό τίνος; Για λογαριασμό των **γερμανών** σοβινιστών, που τους αποκάλεσαν σοβινιστές!

Τα μπερδεψαν οι καημένοι οι ρώσοι σοσιαλσοβινιστές, σοσιαλιστές στα λόγια, σοβινιστές στην πράξη.

4-5 Απρίλη 1917

Προσχέδιο άρθρου ή λόγου για την υπεράσπιση των Θέσεων του Απρίλη

1) Μας απειλεί οικονομική καταστροφή. Γι' αυτό είναι λάθος το να βγάλει κανείς από τη μέση την αστική τάξη.

(Αυτό είναι αστικό συμπέρασμα. Όσο πιο κοντά είναι η καταστροφή, τόσο επιτακτικότερη γίνεται η ανάγκη της απομάκρυνσης της αστικής τάξης).

2) Το προλεταριάτο είναι ανοργάνωτο, αδύνατο, δεν είναι συνειδητό.

(Σωστό. Γι' αυτό ολόκληρο το καθήκον συνίσταται στην πάλη ενάντια στους **μικροαστούς** εκείνους ηγέτες, τους λεγόμενους σοσιαλ-δημοκράτες (Τσχεϊτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ), που αποκοιμίζουν τις μάζες, καλλιεργώντας τους την εμπιστοσύνη προς την αστική τάξη.

Όχι Ένωση μ' αυτούς τους μικροαστούς (Τσχεϊτζε, Στεκλόφ, Τσερετέλι), μα **συντριβή** αυτής της σοσιαλδημοκρατίας, που χαντακώνει την επανάσταση του προλεταριάτου).

3) Σε τούτο το στάδιο η επανάσταση είναι αστική. Γι' αυτό δεν χρειάζεται «σοσιαλιστικό πείραμα».

(Ο συλλογισμός αυτός είναι πέρα για πέρα αστικός. Για «σοσιαλιστικό πείραμα» δεν μιλάει κανείς. Η συγκεκριμένη, η μαρξιστική θέση απαιτεί τώρα όχι μόνο υπολογισμό των τάξεων, μα και των θεσμών).

Οι κύριοι στραγγαλιστές της επανάστασης με γλυκόλογα (Τσχεϊτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ) σέρνουν την επανάσταση προς τα πίσω, **από** τα Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών **στη** «μονοκρατορία» της αστικής τάξης, στη συνηθισμένη αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Εμείς πρέπει επιδέξια, προσεχτικά, με το φώτισμα των μυαλών να οδηγούμε το προλεταριάτο και τη φτωχή αγροτιά **μπροστά**, από τη «δυαδική εξουσία» στην **παντοκρατορία** των Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών, κι αυτό ακριβώς είναι η κομμούνα με την έννοια που της δίνει ο Μαρξ, με την έννοια της πείρας του 1871.

Το ζήτημα δεν βρίσκεται στο πόσο γρήγορα να βαδίσουμε, αλλά προς τα που να βαδίσουμε.

Το ζήτημα δεν βρίσκεται στο αν οι εργάτες είναι προετοιμασμένοι, αλλά στο **πώς** και για **ποιό σκοπό** να τους προετοιμάσουμε.

Επειδή τα διαγγέλματα και οι εκκλήσεις του Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών για τον πόλεμο κτλ., είναι μια ολότελα κούφια και γεμάτη ψευτιά μικροαστική φλυαρία, που μόνο αποκοιμίζει το λαό, το καθήκον μας γι' αυτό πάνω απ' όλα είναι, όπως το είπα κιόλας, να φωτίσουμε τα μυαλά, να λυτρώσουμε τις μάζες από την **αστική** επιρροή των Τσχεϊτζε, Στεκλόφ, Τσερετέλι και Σία.

Ο «επαναστατικός αμυντισμός» του Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών, δηλ. των Τσχεϊτζε, Τσερετέλι και Στεκλόφ, είναι εκατό φορές πιο επιζήμιος, γιατί είναι σοβινιστικό ρεύμα σκεπασμένο με γλυκόλογα, **προσπάθεια** συμφιλίωσης των μαζών με την Προσωρινή επαναστατική κυβέρνηση.

Η καθυστερημένη, η χωρίς συνειδητότητα, η εξαπατώμενη από τους κ. κ. Τσχεϊτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ και Σία μάζα δεν καταλαβαίνει ότι ο πόλεμος είναι συνέχιση της πολιτικής, ότι τους πολέμους τους διεξάγουν οι **κυβερνήσεις**.

Πρέπει να εξηγήσουμε ότι ο «λαός» μπορεί να βάλει τέρμα στον πόλεμο ή ν' αλλάξει το χαρακτήρα του μόνον αν αλλάξει, τον **ταξικό χαρακτήρα** της κυβέρνησης.

ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΑΔΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Το βασικό ζήτημα κάθε επανάστασης είναι το ζήτημα της κρατικής εξουσίας. Χωρίς το ξεκαθάρισμα αυτού του ζητήματος δεν μπορεί να γίνει ούτε λόγος για οποιαδήποτε συνειδητή συμμετοχή στην επανάσταση, για να μην πουμε για την καθοδήγησή της.

Η πιο αξιοσημείωτη ιδιομορφία της επανάστασής μας βρίσκεται στο ότι δημιούργησε μια **δυαδική εξουσία**. Το γεγονός αυτό πρέπει πρώτα απ' όλα να το καταλάβουμε εμείς οι ίδιοι. Αν δεν το καταλάβουμε, δεν μπορούμε να προχωρήσουμε. Πρέπει να ξέρει κανείς να συμπληρώσει και να διορθώσει π.χ. τις παλαιές «διατυπώσεις», του Μπολσεβικισμού, γιατί, όπως αποδείχτηκε, ήταν γενικά σωστές, η συγκεκριμένη, όμως, πραγματοποίησή τους **παρουσιάστηκε** διαφορετική. Για δυαδική εξουσία **κανένας** δεν σκεφτόταν πρωύτερα και ούτε μπορούσε να σκεφτεί.

Σε τί συνίσταται η δυαδική εξουσία; Στο ότι πλάι στην Προσωρινή Κυβέρνηση, την κυβέρνηση **της αστικής τάξης**, σχηματίστηκε μια **άλλη κυβέρνηση**, αδύνατη ακόμα, εμβρυακή, μα που ωστόσο υπάρχει αναμφισβήτητα στην πραγματικότητα και αναπτύσσεται: τα Σοβιέτ των

Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών

Ποιά είναι η ταξική σύνθεση αυτής της άλλης κυβέρνησης; Το προλεταριάτο και η αγροτιά (ντυμένη τη στολή του φαντάρου). Ποιός είναι ο πολιτικός χαρακτήρας αυτής της κυβέρνησης; Είναι μια επαναστατική δικτατορία, δηλαδή εξουσία που στηρίζεται άμεσα στην επαναστατική κατάληψη, στην άμεση πρωτοβουλία των λαϊκών μαζών από τα κάτω, και **όχι στο νόμο**, που έχει εκδώσει μια συγκεντρωτική κρατική εξουσία. Η εξουσία αυτή είναι εντελώς διαφορετικού είδους από την εξουσία που υπάρχει γενικά στην κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία του συνηθισμένου ως τα σήμερα τύπου, που επικρατεί στις προηγμένες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής. Συχνά ξεχνούν αυτό το γεγονός, συχνά δεν βαθαίνουν σ' αυτό, ενώ σ' αυτό βρίσκεται όλη η ουσία. Η εξουσία **αυτή** είναι εξουσία **ίδιου τύπου** με την Κομμούνα του Παρισιού του 1871. Τα βασικά γνωρίσματα αυτού του τύπου είναι: 1) πηγή της εξουσίας δεν είναι ο νόμος, που έχει συζητηθεί και ψηφιστεί προηγούμενα από τη βουλή, αλλά η άμεση πρωτοβουλία των λαϊκών μαζών από τα κάτω και τοπικά, η άμεση «κατάληψη», για να χρησιμοποιήσουμε μια συνηθισμένη έκφραση· 2) αντικατάσταση της αστυνομίας και του στρατού, που είναι θεσμοί αποσπασμένοι από το λαό και αντίθετοι προς το λαό, με τον άμεσο εξοπλισμό όλου του λαού· σε μια τέτοια εξουσία τη δημόσια τάξη την περιφρουρούν οι **ίδιοι** οι ένοπλοι εργάτες και αγρότες, ο **ίδιος** ο ένοπλος λαός· 3) η υπαλληλία, η γραφειοκρατία είτε αντικατασταίνονται κι αυτές από την άμεση εξουσία του ίδιου του λαού, είτε μπαίνουν τουλάχιστο κάτω από έναν ιδιαίτερο έλεγχο, μετατρέπονται όχι μόνο σε αιρετές, μα και σε **ανακλητές** στην πρώτη απαίτηση του λαού, περιορίζονται στη θέση απλών εντολοδόχων· από στρώμα προνομίου με μεγάλες, αστικές αποδοχές για τις «θεσούλες» μετατρέπονται σε εργάτες ενός ιδιαίτερου «όπλου», που η αμοιβή τους **δεν ξεπερνάει** τη συνηθισμένη αμοιβή ενός κάλου εργάτη.

Σ' αυτό και **μόνο** σ' αυτό βρίσκεται η **ουσία** της Κομμούνας του Παρισιού σαν κράτους ιδιαίτερου τύπου. Την ουσία αυτή την ξέχασαν και τη διαστρέβλωσαν οι κ. κ. Πλεχάνοφ (οι ανοιχτοί σοβινιστές, που πρόδωσαν το μαρξισμό), οι Κάουτσκι (οι άνθρωποι του «κέντρου», δηλαδή οι ταλαντευόμενοι ανάμεσα στο σοβινισμό και το μαρξισμό) και γενικά όλοι οι σοσιαλδημοκράτες, σοσιαλ-επαναστάτες κλπ., που κυριαρχούν σήμερα.

Προσπαθούν να ξεμπερδέψουν με φράσεις, σιωπούν επίμονα, ξεγλιστρούν, συγχαίρουν χίλιες φορές εαυτούς και αλλήλους για την επανάσταση, μα δεν θέλουν **να σκεφτούν τι είναι** τα Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών. Δεν θέλουν να δουν την εξόφθαλμη αλήθεια, ότι εφόσον υπάρχουν αυτά τα Σοβιέτ, **εφόσον** τα Σοβιέτ αυτά αποτελούν εξουσία, υπάρχει στη Ρωσία κράτος **τύπου** Κομμούνας του Παρισιού.

Υπογράμμισα το «εφόσον». Επειδή η εξουσία αυτή είναι μόνο εμβρυακή. Αυτή μόνη της και με την ανοιχτή συμφωνία με την αστική Προσωρινή κυβέρνηση και με μια σειρά έμπραχτες παραχωρήσεις **παράδωσε και παραδίνει** τις θέσεις της στην αστική τάξη.

Γιατί; Μήπως επειδή οι Τσχεϊτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ και Σία κάνουν «λάθος»; Ανοησίες. Έτσι μπορεί να σκέφτεται ένας φιλισταίος, όχι όμως ένας μαρξιστής. Η αιτία είναι η **ανεπαρκής συνειδητότητα** και οργάνωση των προλετάρων και των αγροτών. Το «λάθος» των προαναφερμένων αρχηγών βρίσκεται στη μικροαστική τους θέση, στο ότι **συσκοτίζουν** τη συνείδηση των εργατών, αντί να την φωτίζουν, **σπέρνουν** μικροαστικές αυταπάτες, αντί να τις διαλύουν, **δυναμώνουν** την επιρροή της αστικής τάξης στις μάζες, αντί να λυτρώνουν τις μάζες από την επιρροή αυτή.

Απ' αυτά πρέπει κιόλας να έχει γίνει φανερό, γιατί και οι σύντροφοί μας κάνουν τόσο πολλά λάθη, όταν βάζουν «απλώς» το ερώτημα: πρέπει να ανατρέψουμε αμέσως την Προσωρινή κυβέρνηση;

Απαντώ: 1) πρέπει να την ανατρέψουμε, γιατί είναι ολιγαρχική, αστική και όχι παλλαϊκή, **δεν μπορεί** να δώσει ούτε ειρήνη, ούτε ψωμί, ούτε πλέρια λευτεριά· 2) δεν πρέπει να την ανατρέψουμε τώρα, γιατί κρατιέται χάρη στην άμεση και έμμεση, τυπική και έμπραχτη **συμφωνία** με τα Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών, και πρώτα απ' όλα με το κύριο Σοβιέτ, το Σοβιέτ της Πετρούπολης· 3) γενικά δεν πρέπει να την «ανατρέψουμε» με το συνηθισμένο τρόπο, γιατί βασίζεται στην «**υποστήριξη**» που παρέχει στην αστική τάξη η **δεύτερη** κυβέρνηση, το Σοβιέτ των Εργατών Βουλευτών, και η κυβέρνηση αυτή είναι η μοναδικά δυνατή επαναστατική κυβέρνηση, που

εκφράζει άμεσα τη συνείδηση και τη θέληση της πλειοψηφίας των εργατών και των αγροτών. Η ανθρωπότητα δεν έχει δημιουργήσει και μεις δεν ξέρουμε ως τα σήμερα ανώτερο, καλύτερο τύπο κυβέρνησης από τα Σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των αγροτών και των στρατιωτών βουλευτών.

Οι συνειδητοί εργάτες, για να γίνουν εξουσία, πρέπει να κατακτήσουν με το μέρος τους την πλειοψηφία: **όσο** δεν ασκείται βία ενάντια στις μάζες, άλλος δρόμος προς την εξουσία δεν υπάρχει. Εμείς δεν είμαστε μπλανκιστές, δεν είμαστε οπαδοί της κατάληψης της εξουσίας από μια μειοψηφία. Εμείς είμαστε μαρξιστές, οπαδοί της προλεταριακής ταξικής πάλης ενάντια στη μικροαστική μέθη, το σωβινισμό-αμυντισμό, τις κούφιες φράσεις, την εξάρτηση από την αστική τάξη.

Ας δημιουργήσουμε ένα προλεταριακό κομμουνιστικό κόμμα· τα στοιχεία του τα δημιούργησαν κιόλας οι καλύτεροι οπαδοί του μπολσεβικισμού. Ας συσπειρωθούμε για μια προλεταριακή ταξική δράση, και τότε ένας ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός προλετάρων και **φτωχών** αγροτών θα περνά με το μέρος μας. Γιατί η **ζωή** θα διαλύει καθημερινά τις μικροαστικές αυταπάτες των «σοσιαλδημοκρατών», των Τσχεϊτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ και λοιπών, των «σοσιαλεπαναστατών» και των ακόμα πιο «καθαρών» μικροαστών, κτλ. κτλ.

Η αστική τάξη είναι υπέρ της μονοκρατορίας της αστικής τάξης.

Οι συνειδητοί εργάτες είναι υπέρ της μονοκρατορίας των Σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των αγροτών και των στρατιωτών βουλευτών, υπέρ μιας μονοκρατορίας προετοιμασμένης με το **φώτισμα** της προλεταριακής συνείδησης, με την **απαλλαγή** της από την επιρροή της αστικής τάξης, και όχι με τυχοδιωχτισμούς.

Οι μικροαστοί «σοσιαλδημοκράτες», σοσιαλεπαναστάτες κτλ., κτλ., &38217;ταλαντεύονται και **εμποδίζουν** το φώτισμα αυτό, την απαλλαγή αυτή.

Αυτός είναι ο πραγματικός, ο **ταξικός**, συσχετισμός των δυνάμεων, που καθορίζει τα καθήκοντά μας.

«Πράβντα» αρ. Φύλλου 28

9 του Απρίλη 1917

Ν. Λένιν

Γράμμα για την ταχτική

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στις 4 Απρίλη 1917 είχα την ευκαιρία να μιλήσω στην Πετρούπολη πάνω στο θέμα που αναφέρεται στον τίτλο, πρώτα σε συνέλευση των μπολσεβίκων. Ήταν αντιπρόσωποι της Πανρωσικής Σύσκεψης των Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών, αντιπρόσωποι που έπρεπε να φύγουν για τα μέρη τους και γι' αυτό δεν μπορούσαν να μου δώσουν καμιά αναβολή. Όταν τέλειωσε η συνέλευση, ο προϊστάμενος της, σ. Γ. Ζινόβιεφ, μου πρότεινε, απόμερους όλης της συνέλευσης, να επαναλάβω την εισήγηση αμέσως σε κοινή συνέλευση των μπολσεβίκων και των μενσεβίκων αντιπροσώπων, που ήθελαν να συζητήσουν το ζήτημα της ένωσης του Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος της Ρωσίας.

Όσο κι αν μου ήταν δύσκολο να επαναλάβω την εισήγηση μου αμέσως, νόμισα πως δεν είχα το δικαίωμα ν' αρνηθώ, μια και μου το ζητούσαν **και οι ομοϊδεάτες μου** και οι μενσεβίκοι, που εξαιτίας της αναχώρησης τους δεν μπορούσαν πραγματικά να μου δώσουν αναβολή.

Στην εισήγηση διάβασα τις θέσεις μου που δημοσιεύτηκαν στην «*Πράβντα*» αρ. φύλλου 26 της 7 Απρίλη 1917⁵.

Και οι Θέσεις και η εισήγηση μου προκάλεσαν διαφωνίες ανάμεσα και στους ίδιους τους μπολσεβίκους και στην ίδια τη σύνταξη της «*Πράβντα*». Ύστερα από μια σειρά συσκέψεις καταλήξαμε ομόφωνα στο συμπέρασμα, ότι είναι σκοπιμότερο να συζητήσουμε αυτές τις διαφωνίες **ανοιχτά**, δίνοντας έτσι υλικό για την πανρωσική συνδιάσκεψη του κόμματος μας (του ΣΔΕ Κόμματος της Ρωσίας, του ενωμένου από την Κεντρική Επιτροπή), που συνέρχεται στην Πετρούπολη, στις 20 του Απρίλη 1917.

Εκτελώντας αυτήν ακριβώς την απόφαση για τη συζήτηση, δημοσιεύω τα παρακάτω **γράμματα**, χωρίς να προβάλλω την αξίωση ότι αυτά αποτελούν **ολόπλευρη** μελέτη του ζητήματος, αλλά θέλοντας μόνο να σημειώσω τα κύρια επιχειρήματα που είναι ιδιαίτερα ουσιώδη για τα **πραχτικά** καθήκοντα του κινήματος της εργατικής τάξης.

ΓΡΑΜΜΑ I

Εκτίμηση της στιγμής

Ο μαρξισμός απαιτεί από μας τον πιο ακριβή, αντικειμενικά επαληθεύσιμο υπολογισμό του συσχετισμού των τάξεων και των συγκεκριμένων ιδιομορφιών της κάθε ιστορικής στιγμής. Εμείς, οι μπολσεβίκοι, προσπαθούσαμε πάντοτε να είμαστε πιστοί σ' αυτή την απαίτηση, που είναι απόλυτα υποχρεωτική από την άποψη κάθε επιστημονικής θεμελίωσης της πολιτικής.

«*Η διδασκαλία μας δεν είναι δόγμα, παρά καθοδήγηση για δράση*» —έτσι έλεγαν πάντα ό Μαρξ και ό Έγκελς, που δίκαια ειρωνεύονταν την αποστήθιση και την απλή επανάληψη «διατυπώσεων», ικανών στην καλύτερη περίπτωση μόνο να προδιαγράφουν τα **γενικά** καθήκοντα, που τροποποιούνται αναπόφευχτα από τη **συγκεκριμένη** οικονομική και πολιτική κατάσταση της κάθε ιδιαίτερης **περιόδου** του ιστορικού προτσές.

Από ποιά λοιπόν αντικειμενικά **γεγονότα**, με ακρίβεια διαπιστωμένα, πρέπει να καθοδηγείται σήμερα το κόμμα του επαναστατικού προλεταριάτου για τον καθορισμό των καθηκόντων και των μορφών της δράσης του;

Και στο πρώτο μου «*Γράμμα από μακριά*» («*Το πρώτο στάδιο της πρώτης επανάστασης*»), που δημοσιεύτηκε στην «*Πράβντα*», αρ. φύλ. 14 και 15, της 21 και 22 του Μάρτη 1917, και στις Θέσεις μου καθορίζω την «*Ιδιομορφία της Τρέχουσας Στιγμής στη Ρωσία*», σαν περιόδου **περάσματος** από το πρώτο στάδιο της επανάστασης στο δεύτερο. Και γι' αυτό βασικό σύνθημα, «*καθήκον της ημέρας*» γι' **αυτή** τη στιγμή θεωρούσα: «*εργάτες, δείξατε θαύματα προλεταριακού, λαϊκού ηρωισμού στον εμφύλιο πόλεμο ενάντια στον τσαρισμό, πρέπει να δείξετε θαύματα προλεταριακής και παλλαϊκής οργάνωσης, για να προετοιμάσετε τη νίκη σας στο δεύτερο στάδιο της επανάστασης*» («*Πράβντα*» αρ. φύλλου 15⁶).

5 Αναδημοσιεύω αυτές τις Θέσεις μαζί με σύντομες επεξηγηματικές παρατηρήσεις από το φύλλο αυτό τις «*Πράβντα*» σαν παράρτημα τούτου του γράμματος. (Βλ. σε τούτο τον τόμο, σελ. 3-6. Σύντ.).

6 Βλ. Λένιν, «*Απαντα*», 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 23ος, σελ. 300 (Ελλην. έκδ., σελ. 327).

Σε τί συνίσταται λοιπόν το πρώτο στάδιο; Στο πέραςμα της κρατικής εξουσίας στην αστική τάξη.

Ως την επανάσταση του Φλεβάρη-Μάρτη του 1917 η κρατική εξουσία στη Ρωσία βρισκόταν στα χέρια μιας παλιάς τάξης, δηλαδή της τάξης των φεουδαρχών-ευγενών-τσιφλικάδων, μ' επι-κεφαλής το Νικόλαο Ρομανόφ.

Ύστερα απ' αυτή την επανάσταση η εξουσία βρίσκεται στα χέρια μιας **άλλης**, νέας, τάξης, δηλαδή της **αστικής τάξης**.

Το πέραςμα της κρατικής εξουσίας από τα χέρια μιας **τάξης** στα χέρια μιας άλλης είναι το πρώτο, το κύριο, το βασικό γνώρισμα της **επανάστασης**, τόσο με την αυστηρά-επιστημονική, όσο και με την πραχτικά-πολιτική σημασία αυτής της έννοιας. Μ' αυτή την έννοια η αστική ή αστικοδημοκρατική επανάσταση στη Ρωσία **τέλειωσε**.

Στο σημείο αυτό ακούμε το θόρυβο των διαφωνούντων, που πρόθυμα αυτοαποκαλούνται «παλιοί πολσεβίκοι»: δεν λέγαμε λοιπόν πάντοτε πως η αστικοδημοκρατική επανάσταση τελειώνει μόνο με την «επαναστατική-δημοκρατική διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς»; Μήπως η αγροτική επανάσταση, που είναι επίσης αστικοδημοκρατική, τέλειωσε; Μήπως, απεναντίας, δεν είναι γεγονός πως η επανάσταση αυτή ούτε άρχισε **καν**;

Απαντώ: **γενικά** τα μπολσεβίκικα συνθήματα και ιδέες έχουν επιβεβαιωθεί πλέρια από την ιστορία, **συγκεκριμένα** όμως τα πράγματα διαμορφώθηκαν **διαφορετικά** απ' ό,τι θα μπορούσε να περιμένει κανείς (οποιοσδήποτε κι αν ήταν), πιο πρωτότυπα, πιο ιδιόμορφα, πιο ποικιλόμορφα.

Το να αγνοείς, το να ξεχνάς αυτό το γεγονός θα σήμαινε να εξομοιώνεσαι με κείνους τους «παλιούς μπολσεβίκους», που πολλές φορές κιόλας έπαιξαν θλιβερό ρόλο στην ιστορία του Κόμματος μας, επαναλαβαίνοντας αβασάνιστα μια **αποστηθισμένη** διατύπωση, αντί να **μελετήσουν** την ιδιομορφία της νέας, της ζωντανής πραγματικότητας.

Η «επαναστατική-δημοκρατική διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» έχει **κιόλας** πραγματοποιηθεί⁷ στη ρωσική επανάσταση, γιατί η «διατύπωση» αυτή προβλέπει μόνο **το συσχετισμό των τάξεων**, και όχι **το συγκεκριμένο πολιτικό θεσμό που πραγματώνει** αυτό το συσχετισμό, αυτή τη συνεργασία. Το «*Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών*» –να η πραγματοποιημένη κιόλας από τη ζωή «επαναστατική-δημοκρατική διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς».

Η διατύπωση αυτή πάλιωσε πια. Η ζωή την έβγαλε από το βασίλειο των διατυπώσεων και την έμπασε στο βασίλειο της πραγματικότητας, της έδωσε σάρκα και οστά, τη συγκεκριμενοποίησε κι **έτσι** την τροποποίησε.

Στην ημερήσια διάταξη μπήκε κιόλας ένα διαφορετικό, ένα νέο καθήκον: η διάσπαση στο **εσωτερικό** αυτής της διχτατορίας ανάμεσα στα προλεταριακά στοιχεία (αντιαμυνίτικα, διεθνιστικά, «κομμουνιστικά», που είναι υπέρ του περάσματος στην κομμούνα) και τα **μικρονοικοκυρίστικα** ή **μικροαστικά** στοιχεία (Τσχεϊτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ, σοσιαλεπαναστάτες κλπ., κλπ., επαναστάτες αμυνίτες, αντίπαλοι του κινήματος που ακολουθεί το δρόμο προς την κομμούνα, οπαδοί της «υποστήριξης» της αστικής τάξης και της αστικής κυβέρνησης).

Όποιος μιλάει **σήμερα** μόνο για «επαναστατική-δημοκρατική διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς», αυτός έμεινε πίσω από τη ζωή και για το λόγο αυτό **πέρασε** στην πράξη με το μέρος των μικροαστών ενάντια στην προλεταριακή ταξική πάλη, αυτόν πρέπει να τον παραδώσουμε στο αρχείο των «μπολσεβίκικων» προεπαναστατικών σπάνιων αντικειμένων (μπορούμε να τον ονομάσουμε: αρχείο «παλιών μπολσεβίκων»).

Η επαναστατική-δημοκρατική διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς πραγματοποιήθηκε κιόλας, αλλά εξαιρετικά πρωτότυπα, με μια σειρά εξαιρετικά σπουδαίες τροποποιήσεις. Γι' αυτές θα μιλήσω ιδιαίτερα σε ένα από τα κατοπινά γράμματα μου. Τώρα είναι απαραίτητο να κάνουμε χτήμα μας τούτη την αναντίρρητη αλήθεια, ότι ο μαρξιστής πρέπει να παίρνει υπόψη του τη ζωντανή πραγματικότητα, τα ακριβή γεγονότα της **πραγματικότητας**, και όχι να εξακολουθεί να αγκιστρώνεται από τη θεωρία του χτες, που, όπως και κάθε θεωρία, στην καλύτερη περίπτωση προδιαγράφει απλώς το βασικό, το γενικό, **πλησιάζει** απλώς στη σύλληψη της πολυπλοκότητας της ζωής.

---

7 Με μια ορισμένη μορφή και ως έναν ορισμένο βαθμό.

«Γκρίζα η κάθε θεωρία, φίλε μου ακριβέ, το χρυσοδέντρι της ζωής πράσινο θάλλει».

Όποιος βάζει με τον παλιό τρόπο το ζήτημα του «αποτελειωμού» της αστικής επανάστασης, αυτός θυσιάζει τον ζωντανό μαρξισμό στο νεκρό γράμμα.

Κατά την παλιά αντίληψη προκύπτει πως: **ύστερα** από την κυριαρχία της αστικής τάξης μπορεί και πρέπει ν' ακολουθήσει η κυριαρχία του προλεταριάτου και της αγροτιάς, η διχτατορία τους.

Στη ζωντανή όμως πραγματικότητα τα πράγματα ήρθαν **κιάλας διαφορετικά**: προέκυψε μια εξαιρετικά πρωτότυπη, νέα, πρωτοείδωτη **σύμπλεξη του ενός με το άλλο**. Υπάρχουν δίπλα, μαζί, ταυτόχρονα **και** η κυριαρχία της αστικής τάξης (η κυβέρνηση Λβοφ και Γκουτσκόφ) **και** η επαναστατική-δημοκρατική διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς, που παραδίνει **θεληματικά** την εξουσία στην αστική τάξη, που μετατρέπεται θεληματικά σε εξάρτημα της.

Γιατί, δεν πρέπει να ξεχνάμε, ότι ουσιαστικά στην Πετρούπολη η εξουσία βρίσκεται στα χέρια των εργατών και των στρατιωτών· ότι η νέα κυβέρνηση **δεν** ασκεί κι ούτε μπορεί να ασκήσει πάνω τους βία, επειδή **δεν υπάρχει** ούτε αστυνομία, ούτε χωρισμένος από το λαό στρατός, ούτε πανίσχυρη υπαλληλία που να στέκεται **πάνω** από τα λαό. Αυτό είναι γεγονός. Πρόκειται ακριβώς για ένα γεγονός, που είναι χαρακτηριστικό για ένα κράτος τύπου Κομμούνας του Παρισιού. Το γεγονός αυτό δεν χωράει στα παλιά σχήματα. Πρέπει να ξέρει κανείς να προσαρμόζει τα σχήματα στη ζωή, και όχι να επαναλαμβάνει λέξεις για «**διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς**» **γενικά**, λέξεις που έχασαν κάθε νόημα.

Για να φωτίσουμε καλύτερα το ζήτημα, ας το εξετάσουμε από μίαν άλλη πλευρά.

Ο μαρξιστής δεν πρέπει να ξεφεύγει από την ακριβή βάση της ανάλυσης των ταξικών σχέσεων. Στην εξουσία βρίσκεται η αστική τάξη. Αλλά μήπως και η μάζα των αγροτών δεν αποτελεί **επίσης** αστική τάξη διαφορετικού στρώματος, διαφορετικού είδους, διαφορετικού χαρακτήρα; Από που βγαίνει, ότι **αυτό** το στρώμα **δεν μπορεί** νά 'ρθει στην εξουσία, «αποτελειώνοντας» την αστικοδημοκρατική επανάσταση; Για ποιο λόγο αυτό είναι αδύνατο;

Έτσι σκέφτονται συχνά οι παλιοί μπολσεβίκοι.

Απαντώ: αυτό είναι πολύ πιθανό. Ο μαρξιστής όμως στην εκτίμηση της στιγμής **δεν** πρέπει να ξεκινά από το πιθανό, αλλά από το πραγματικό.

Και η πραγματικότητα μας παρουσιάζει **το γεγονός**, ότι οι ελεύθερα εκλεγμένοι στρατιώτες και αγρότες βουλευτές συμμετέχουν ελεύθερα στη δεύτερη, την παράπλευρη κυβέρνηση και ελεύθερα την συμπληρώνουν, την αναπτύσσουν, την ολοκληρώνουν.

Και άλλο τόσο ελεύθερα **παραδίνουν** την εξουσία στην αστική τάξη –φαινόμενο που δεν «παραβιάζει» καθόλου τη θεωρία του μαρξισμού, γιατί εμείς ξέραμε πάντα και πολλές φορές το τονίσαμε, ότι η αστική τάξη κρατιέται **όχι** μόνο με τη βία, αλλά και με την έλλειψη συνειδητότητας, τη ρουτίνα, την αποβλάκωση και την ανοργανωσιά των μαζών.

Και μπροστά στη σημερινή πραγματικότητα είναι στ' αλήθεια γελοίο να αγνοείς το γεγονός και να μιλάς για «πιθανότητες».

Είναι πιθανό η αγροτιά να πάρει όλη τη γη και όλη την εξουσία. Εγώ όχι μόνο δεν παραβλέπω αυτή τη δυνατότητα, δεν περιορίζω τον ορίζοντα μου μόνο στο σήμερα, αλλά διατυπώνω καθαρά και με ακρίβεια το αγροτικό πρόγραμμα, παίρνοντας υπόψη το **καινούριο** φαινόμενο: την πιο βαθιά διάσπαση των εργατών γης και των φτωχών αγροτών με τους αγρότες-νοικοκύρηδες.

Είναι όμως πιθανό και το άλλο: είναι πιθανό οι αγρότες ν' ακούσουν τις συμβουλές του μικροαστικού κόμματος των σοσιαλεπαναστατών, που υπόκυψε στην επιρροή των αστών, πέρασε στον αμυντισμό και συνιστά την αναμονή ως τη Συνταχτική Συνέλευση, αν και ως τώρα δεν έχει ακόμα οριστεί ούτε η ημερομηνία της σύγκλησης της!⁸

Είναι πιθανό οι αγρότες **να διατηρήσουν**, να συνεχίσουν τη συμφωνία τους με την αστική

---

⁸ Για να μην παρερμηνέψουν τα λόγια μου, θα προτρέξω και θα πω ευθύς αμέσως: είμαι αναντίρρητα υπέρ της άποψης να πάρουν τα **Σοβιέτ** των εργατών γης και των αγροτών **αμέσως τώρα όλη** τη γη, αλλά να τηρούν αυστηρότατα **τα ίδια** την τάξη και την πειθαρχία, να μην επιτρέπουν την παραμικρή φθορά των μηχανών, των κτιρίων και των ζώων, να μην αποδιοργανώνουν σε καμιά περίπτωση τα νοικοκυριά και την παραγωγή σιτηρών, αλλά να την **ενισχύουν**, γιατί οι φαντάροι χρειάζονται **διπλάσιο** ψωμί, και ο λαός δεν πρέπει να πεινά.

τάξη, συμφωνία που την έκλεισαν τώρα μέσω των Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών όχι μόνο τυπικά, μα και ουσιαστικά.

Πολλά τα πιθανά. Θα ήταν σοβαρότατο λάθος να ξεχνάμε το αγροτικό κίνημα και το αγροτικό πρόγραμμα. Θα ήταν όμως εξίσου λάθος να ξεχνάμε **την πραγματικότητα** που μας παρουσιάζει **το γεγονός της συμφωνίας** –ή, για να χρησιμοποιήσω μια πιο ακριβή, λιγότερο νομική και περισσότερο οικονομικο-ταξική έκφραση– το γεγονός **της ταξικής συνεργασίας** της αστικής τάξης και της αγροτιάς.

Όταν το γεγονός αυτό πάψει να είναι γεγονός, όταν η αγροτιά ξεκόψει από την αστική τάξη, όταν πάρει τη γη παρά τη θέληση της αστικής τάξης, όταν πάρει την εξουσία ενάντια στην αστική τάξη –τότε αυτό θα είναι ένα νέο στάδιο της αστικοδημοκρατικής επανάστασης, και γι' αυτό θα γίνει λόγος ιδιαίτερα.

Ο μαρξιστής, που, εξαιτίας της δυνατότητας ενός τέτοιου μελλοντικού σταδίου, θα ξεχνούσε τις υποχρεώσεις του **σήμερα**, τώρα που η αγροτιά **συμφωνεί** με την αστική τάξη, θα μεταβαλλόταν σε μικροαστό. Επειδή στην πράξη θα καλλιεργούσε στο προλεταριάτο την **εμπιστοσύνη** προς τους μικροαστούς («οι μικροαστοί αυτοί, η αγροτιά αυτή πρέπει να αποσπαστεί από την αστική τάξη ακόμα μέσα στα πλαίσια της αστικοδημοκρατικής επανάστασης»). Ο μαρξιστής αυτός, εξαιτίας της «δυνατότητας» ενός ευχάριστου και ωραίου μέλλοντος, τότε που η αγροτιά **δεν** θα είναι ουρά της αστικής τάξης, και οι Εσέροι, οι Τσχεϊτζε, οι Τσερετέλι και οι Στεκλόφ **δεν** θα είναι εξάρτημα της αστικής κυβέρνησης, εξαιτίας της «δυνατότητας» ενός ευχάριστου μέλλοντος, θα ξεχνούσε **το δυσάρεστο παρόν**, τώρα που η αγροτιά παραμένει ακόμα ουρά της αστικής τάξης και οι σοσιαλεπαναστάτες και οι σοσιαλδημοκράτες **δεν** παραιτούνται ακόμα από το ρόλο του εξαρτήματος της αστικής κυβέρνησης, από το ρόλο της αντιπολίτευσης της «αυτού μεγαλειότητας» του Λβοφ.

Ο άνθρωπος που πήραμε κάνοντας υπόθεση θά 'μοιαζε μ' ένα γλυκανάλατο Λουί Μπλαν, μ' ένα γλυκερό καουτσκιστή, αλλά σε καμιά περίπτωση με επαναστάτη μαρξιστή.

Δεν μας απειλεί τάχα ό κίνδυνος να πέσουμε στον υποκειμενισμό, να θέλουμε να «υπερπηδήσουμε» μια μη ολοκληρωμένη επανάσταση αστικοδημοκρατικού χαρακτήρα, που δεν έχει ξεπεράσει ακόμα τα αγροτικό κίνημα –για να φτάσουμε στη σοσιαλιστική επανάσταση;

Αν έλεγα: «**δίχως τσάρο, και κυβέρνηση εργατική**» –ο κίνδυνος αυτός θα με απειλούσε. Εγώ όμως **δεν** είπα αυτό, εγώ είπα άλλο. Είπα πώς στη Ρωσία **δεν μπορεί** να υπάρξει άλλη κυβέρνηση (εξαιρώντας την αστική) **εκτός** από τα Σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των στρατιωτών και των αγροτών βουλευτών. Είπα ότι τώρα η εξουσία στη Ρωσία μπορεί να περάσει από τον Γκουτσκόφ και τον Λβοφ **μόνο** σ' αυτά τα Σοβιέτ, και σ' αυτά επικρατεί **ίσα-ίσα** η αγροτιά, επικρατούν οι φαντάρτοι, επικρατούν οι μικροαστοί, για να εκφραστούμε με επιστημονικό, μαρξιστικό όρο, χρησιμοποιώντας όχι το συνηθισμένο, όχι το μικροαστικό, όχι τον επαγγελματικό, μα τον ταξικό χαρακτηρισμό.

Στις θέσεις μου ασφάλισα απόλυτα τον εαυτό μου από κάθε υπερπήδηση του αγροτικού ή γενικά του μικροαστικού κινήματος, που δεν έχει φτάσει στο τέρμα του, από κάθε **παιγνίδι** «κατάληψης της εξουσίας» από εργατική κυβέρνηση, από κάθε μπλανκιστικό τυχοδιωχτισμό, επειδή αναφέρθηκα απευθείας στην πείρα της Κομμούνας του Παρισιού. Και η πείρα αυτή, όπως είναι γνωστό και όπως το έδειξε λεπτομερειακά ό Μαρξ το 1871 και ό Έγκελς το 1891, απόκλεισε εντελώς το μπλανκισμό και εξασφάλισε απόλυτα την απευθείας, άμεση και απεριόριστη κυριαρχία της **πλειοψηφίας** και τη δραστηριότητα των μαζών μόνο στο βαθμό της **συνειδητής** δράσης της ίδιας της πλειοψηφίας.

Στις θέσεις συνόψισα εντελώς συγκεκριμένα όλο το ζήτημα στην **πάλη για την απόχτηση επιρροής μέσα** στα Σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των αγροτών και των στρατιωτών βουλευτών. Για να μην αφήσω ούτε ίχνος αμφιβολίας πάνω σ' αυτό, **δυο φορές** υπογράμμισα στις Θέσεις την ανάγκη της υπομονετικής, επίμονης, της «**προσαρμοζόμενης στις πραχτικές ανάγκες των μαζών**» «διαφωτιστικής» δουλειάς.

Οι αμαθείς είτε οι αποστάτες του μαρξισμού, σαν τον κ. Πλεχάνοφ κλπ., μπορούν να φωνάζουν για αναρχισμό, μπλανκισμό κλπ. Όποιος θέλει να σκέφτεται και να μαθαίνει, αυτός δεν μπορεί παρά να καταλάβει ότι ό μπλανκισμός είναι κατάληψη της εξουσίας από μια μειοψηφία, ενώ

τα Σοβιέτ των εργατών κλπ., βουλευτών είναι **αναμφισβήτητα** μια απευθείας και άμεση οργάνωση **της πλειοψηφίας** του λαού. Η δουλειά που έχει αναχθεί στην πάλη για την απόκτηση επιρροής **μέσα** σ' αυτά τα Σοβιέτ δεν μπορεί, με κανένα τρόπο **δεν μπορεί** να κατρακυλήσει στο βάλτο του μπλανκισμού. Και δεν μπορεί να κατρακυλήσει στο βάλτο του αναρχισμού, γιατί ο αναρχισμός είναι άρνηση **της αναγκαιότητας των κρατών και της κρατικής εξουσίας** για την εποχή **του περάσματος** από την κυριαρχία της αστικής τάξης στην κυριαρχία του προλεταριάτου. Εγώ όμως, με σαφήνεια που αποκλείει κάθε δυνατότητα παρεξηγήσεων, **υποστηρίζω** την αναγκαιότητα του κρατών γι' αυτή την εποχή, αλλά, σύμφωνα με τον Μαρξ και την πείρα της Κομμούνας του Παρισιού, όχι του συνηθισμένου κοινοβουλευτικού-αστικού κράτους, παρά ενός κράτους **δίχως** ταχτικό στρατό, **δίχως** αντιτιθέμενη στα λαό αστυνομία, **δίχως** βαλμένη πάνω από το λαό υπαλληλοκρατία.

Αν ο κ. Πλεχάνοφ στη «Γεντίνστβό» του φωνάζει μ' όλη του τη δύναμη για αναρχισμό, μ' αυτό αποδείχνει απλώς για μια ακόμα φορά ότι ξέκοψε από το μαρξισμό. Στην πρόκληση που του έκανα από την «Πράβντα» (αρ. φύλλου 26) να μας πει, τί δίδασκαν για το κράτος ο Μαρξ και ο Έγκελς στα 1871, 1872, 1975⁹, ο κ. Πλεχάνοφ είναι και θα είναι αναγκασμένος ν' απαντήσει με σιωπή πάνω στην ουσία του ζητήματος και με κραυγές, σαν αυτές που συνηθίζει η μανιασμένη αστική τάξη.

Ο πρώην μαρξιστής κ. Πλεχάνοφ δεν κατάλαβε **καθόλου** τη μαρξιστική διδασκαλία για το κράτος. Εξάλλου, τα σπέρματα αυτής της μη κατανόησης τα βλέπει κανείς και στη γερμανική προσοούρα του για τον αναρχισμό

* * * *

Ας δούμε τώρα πώς διατυπώνει ο σ. Γ. Κάμενεφ στο σχόλιο του στην «Πράβντα» (αρ. φύλλου 27) τις «διαφωνίες» του με τις Θέσεις μου και με τις απόψεις που ανάπτυξα παραπάνω. Αυτό θα μας βοηθήσει να τις ξεκαθαρίσουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια.

«Όσο για το γενικό σχήμα του σ. Λένιν –γράφει ο σ. Κάμενεφ– *μας φαίνεται απαράδεχτο, εφόσον ξεκινά από το ότι θεωρεί την αστικοδημοκρατική επανάσταση **τελειωμένη** και υπολογίζει στην άμεση μετεξέλιξή της σε σοσιαλιστική*...

Εδώ υπάρχουν δυο μεγάλα λάθη.

Πρώτο. Το ζήτημα του «αποτελειωμού» της αστικοδημοκρατικής επανάστασης **τοποθετήθηκε** λαθεμένα. Στο ζήτημα αυτό δόθηκε μια αφηρημένη, απλή, μονόχρωμη, αν μπορούμε να εκφραστούμε έτσι, τοποθέτηση, που **δεν** ανταποκρίνεται στην αντικειμενική πραγματικότητα. Όποιος βάζει το ζήτημα **έτσι**, όποιος ρωτά **σήμερα**: «τέλειωσε άραγε η αστικοδημοκρατική επανάσταση» **και σταματά εδώ** –αυτός στερεί από τον εαυτό του τη δυνατότητα να καταλάβει την εξαιρετικά πολύπλοκη, τουλάχιστο «δίχρωμη» πραγματικότητα. Αυτό στη θεωρία. Και στην πράξη παραδίνεται ανίσχυρος στη **μικροαστική επαναστατικότητα**.

Κι αλήθεια. Η πραγματικότητα μας δείχνει **και** πέρασμα της εξουσίας στην αστική τάξη («τελειωμένη» αστικοδημοκρατική επανάσταση συνηθισμένου τύπου) **και** ύπαρξη, πλάι στην πραγματική κυβέρνηση, μιας άλλης παράπλευρης κυβέρνησης που αποτελεί «επαναστατική-δημοκρατική διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς». Αυτή η τελευταία «παρα-κυβέρνηση» παραχώρησε **μόνη της** την εξουσία στην αστική τάξη, **μόνη της** προσδόθηκε στην αστική κυβέρνηση.

Αγκαλιάζει άραγε αυτή την πραγματικότητα η παλαιομπολσεβίκικη διατύπωση του σ. Κάμενεφ: «η αστικοδημοκρατική επανάσταση *δεν έχει τελειώσει*»;

Όχι, η διατύπωση έχει παλιώσει. Είναι εντελώς άχρηστη. Νεκρή. Οι προσπάθειες να την αναστήσουν θα είναι μάταιες.

Δεύτερο. Ζήτημα πραχτικό. Είναι άγνωστο αν μπορεί τώρα να υπάρξει ακόμα στη Ρωσία μια **ιδιαίτερη** «επαναστατική-δημοκρατική διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς», **ξεκομμένη** από την αστική κυβέρνηση. Και δεν επιτρέπεται να βασίζουμε τη μαρξιστική ταχτική στο άγνωστο.

Αν όμως αυτό μπορεί ακόμα να συμβεί, τότε ο δρόμος που οδηγεί σ' αυτό είναι ένας και μόνον ένας: άμεσος, αποφασιστικός, αμετάκλητος διαχωρισμός των προλεταριακών, κομμουνιστικών στοιχείων του κινήματος από τα μικροαστικά.

---

9 Βλ. σε τούτο τον τόμο, σελ. 7.

Γιατί;

Επειδή όλη η μικροαστική μάζα στράφηκε, όχι τυχαία, μα κατανάγκην προς το σοβινισμό (=αμυντισμό), προς την «υποστήριξη» της αστικής τάξης, προς την εξάρτηση απ' αυτήν, προς το **φόβο** να μείνει χωρίς αυτήν κτλ., κτλ.

Πώς μπορεί κανείς να «σπρώξει» τους μικροαστούς στην εξουσία, όταν οι μικροαστοί αυτοί μπορούν τώρα κιόλας να την πάρουν, μα **δεν θέλουν**;

Μόνο με το διαχωρισμό του προλεταριακού, κομμουνιστικού κόμματος, με την **απαλλαγμένη** από την ατολμία αυτών των μικροαστών προλεταριακή ταξική πάλη. Μόνο η συσπείρωση των προλεταρίων, απαλλαγμένων στην πράξη και όχι στα λόγια από την επιρροή των μικροαστών, είναι ικανή να κάνει τόσο «πυρακτωμένο» το έδαφος κάτω από τα πόδια των μικροαστών, που **να αναγκαστούν**, κάτω από ορισμένες περιστάσεις, να πάρουν την εξουσία· δεν αποκλείεται μάλιστα, οι Γκουτσκόφ και Μίλιουκόφ –και πάλι κάτω από ορισμένες περιστάσεις– να ταχθούν υπέρ της παντοκρατορίας, υπέρ της μονοκρατορίας του Τσχεϊτζε, του Τσερετέλι, των σοσιαλεπαναστατών, του Στεκλόφ, γιατί όπως και νά 'ναι **«αμυνίτες»** είναι!

Εκείνος που ξεχωρίζει τώρα κιόλας, αμέσως και αμετάκλητα, τα προλεταριακά στοιχεία των Σοβιέτ (δηλ. το προλεταριακό, κομμουνιστικό, κόμμα) από τα μικροαστικά, αυτός εκφράζει σωστά τα συμφέροντα του κινήματος και για τις δυο πιθανές περιπτώσεις: **και** για την περίπτωση που η Ρωσία θα ζήσει ακόμα μια ιδιαίτερη, ανεξάρτητη, όχι υποταγμένη στην αστική τάξη *«διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς»*, **και** για την περίπτωση που οι μικροαστοί δεν θα μπορέσουν να αποσπαστούν από την αστική τάξη και θά ταλαντεύονται αιώνια (δηλ. ως το σοσιαλισμό) ανάμεσα σ' αυτήν και σε μας.

Όποιος καθοδηγείται στη δράση του μόνο από την απλή διατύπωση: *«Η αστικοδημοκρατική επανάσταση δεν έχει τελειώσει»*, είναι σαν να εγγυάται έτσι πως οι μικροαστοί είναι ασφαλώς ικανοί να τραβήξουν ανεξάρτητα από την αστική τάξη. Αυτός παραδίνεται έτσι ανίσχυρος τη στιγμή αυτή στο έλεος των μικροαστών.

Με την ευκαιρία. Σχετικά με τον «τύπο» διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς δεν θα πείραζε πάντως να θυμηθούμε ότι στις *«Δυο ταχτικές»* (Ιούλης 1905) υπογράμμιζα ειδικά (σελ. 435 στο *«Μέσα σε 12 χρόνια»*):

«Η επαναστατική-δημοκρατική διχτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς έχει, όπως κάθετι στον κόσμο, παρελθόν και μέλλον. Το παρελθόν της: η απολυταρχία, η δουλοπαροικία, η μοναρχία, τα προνόμια... Το μέλλον της: η πάλη ενάντια στην ατομική ιδιοκτησία, η πάλη του μισθωτού εργάτη ενάντια στο αφεντικό, η πάλη για το σοσιαλισμό»¹⁰...

Το λάθος του σ. Κάμενεφ είναι ότι αυτός και στα 1917 βλέπει μόνο το **παρελθόν** της επαναστατικής-δημοκρατικής διχτατορίας του προλεταριάτου και της αγροτιάς. Ενώ **στην πράξη** άρχισε κιόλας γι' αυτήν το **μέλλον**, γιατί τα συμφέροντα και η πολιτική του μισθωτού εργάτη και του νοικοκυράκου **στην πράξη** έχουν κιόλας χωρίσει, και μάλιστα σ' ένα τόσο σπουδαίο ζήτημα, όπως ο «αμυντισμός», η στάση απέναντι στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο.

Και δώ έφτασα στο δεύτερο λάθος του συλλογισμού του σ. Κάμενεφ, που ανάφερα. Με κατηγορεί ότι το σχήμα μου είναι «υπολογισμένο» στην *«άμεση μετεξέλιξη αυτής της (αστικοδημοκρατικής) επανάστασης σε σοσιαλιστική»*.

Αυτό δεν είναι σωστό. Εγώ όχι μόνο δεν «υπολογίζω» στην *«άμεση μετεξέλιξη»* της επανάστασης μας σε **σοσιαλιστική**, αλλά και εφιστώ άμεσα την προσοχή ενάντια σ' αυτό, δηλώνω ανοιχτά στη θέση αριθ. 8: ... *«Όχι “εισαγωγή” του σοσιαλισμού, σαν άμεσο καθήκον μας»¹¹...*

Δεν είναι λοιπόν φανερό, ότι ένας άνθρωπος, που υπολογίζει στην άμεση μετεξέλιξη της επανάστασης μας σε σοσιαλιστική, δεν θα μπορούσε να ταχθεί ενάντια στην εισαγωγή του σοσιαλισμού, σαν άμεσο καθήκον;

Κι όχι μόνο αυτό. Στη Ρωσία **δεν είναι δυνατό** να εισαγάγουμε «αμέσως» ακόμα και ένα «κράτος-κομμούνα» (δηλ. κράτος, οργανωμένο σύμφωνα με τον τύπο της Κομμούνας του Παρισιού), επειδή γι' αυτό είναι απαραίτητο η **πλειοψηφία** των βουλευτών σε όλα (ή στα περισσότερα) Σοβιέτ να καταλάβει καλά πόσο λαθεμένη και πόσο επιζήμια είναι η ταχτική και η

10 Βλ. Λένιν, «Απαντα», 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 9ος, σελ. 66 και 67.

11 Βλ. σε τούτο τον τόμο, σελ. 5.

πολιτική των Εσέρων, των Τσχεϊτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ κλπ. Κι εγώ δήλωσα εντελώς συγκεκριμένα, ότι στον τομέα αυτόν «υπολογίζω» μόνο στην «υπομονετική» εξήγηση (χρειάζεται άραγε να είναι κανείς υπομονετικός, για να πετύχει μια αλλαγή, που μπορεί να την πραγματοποιήσει «αμέσως»);).

Ο σ. Κάμενεφ επιτέθηκε λιγάκι «ανυπόμονα» και επανέλαβε τη μικροαστική πρόληψη σχετικά με την Κομμούνα του Παρισιού, ότι τάχα ήθελε να εισαγάγει «αμέσως» το σοσιαλισμό. Αυτό δεν είναι σωστό. Η Κομμούνα, δυστυχώς, αργοπόρησε πολύ στην εισαγωγή του σοσιαλισμού. Η πραγματική ουσία της Κομμούνας δεν βρίσκεται εκεί που την αναζητούν συνήθως οι αστοί, αλλά στη δημιουργία ενός ιδιαίτερου τύπου **κράτους**. Και ένα τέτοιο κράτος έχει **κιόλας** γεννηθεί στη Ρωσία, είναι τα Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών!

Ο σ. Κάμενεφ δεν βάθυνε στο **γεγονός**, στη σημασία των Σοβιέτ **που υπάρχουν**, στο ότι σύμφωνα με τον τύπο τους, σύμφωνα με τον κοινωνικοπολιτικό τους χαρακτήρα είναι ταυτόσημα με το κράτος της Κομμούνας, και αντί να μελετήσει **το γεγονός**, άρχισε να μιλάει για ένα ζήτημα, που εγώ το «θεωρώ» τάχα σαν ζήτημα του άμεσου μέλλοντος. Το αποτέλεσμα, δυστυχώς, ήταν να επαναληφθεί η μέθοδος πολλών αστών: αποσπούν την προσοχή από το ζήτημα **τί είναι** τα Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών, είναι άραγε **ανώτερος** τύπος από την κοινοβουλευτική δημοκρατία, **χρησιμότερα** για το λαό, **δημοκρατικότερα**, **καταλληλότερα** για την αντιμετώπιση, λ.χ., της έλλειψης ψωμιού κτλ., αποσπούν την προσοχή απ' αυτό το φλέγον, το ουσιαστικό ζήτημα, που τό 'βαλε στην ημερήσια διάταξη η ζωή, και τη στρέφουν στο κούφιο, δήθεν επιστημονικό, μα στην πραγματικότητα χωρίς περιεχόμενο και δασκαλίστικα νεκρό ζήτημα του «υπολογισμού μιας άμεσης μετεξέλιξης».

Κούφιο, λαθεμένα τοποθετημένο ζήτημα. Εγώ «υπολογίζω» **μόνο** στο ότι, **αποκλειστικά** στο ότι οι εργάτες, οι φαντάροι και οι αγρότες θα τα βγάλουν πέρα με τα δύσκολα **πραχτικά** ζητήματα της αύξησης της παραγωγής σιτηρών, της καλύτερης διανομής τους, του καλύτερου εφοδιασμού των φαντάρων κλπ., κλπ., καλύτερα από τους δημόσιους υπαλλήλους, καλύτερα από τους αστυνομικούς.

Είμαι βαθύτατα πεπεισμένος ότι τα Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών θα εξασφαλίσουν γρηγορότερα και καλύτερα την αυτοτέλεια της **μάζας** του λαού απ' ό,τι η κοινοβουλευτική δημοκρατία (για τη σύγκριση των δυο τύπων κράτους θα γίνει λόγος λεπτομερέστερα σε άλλο γράμμα). Τα Σοβιέτ θα κρίνουν καλύτερα, πραχτικότερα, σωστότερα, πως μπορούν να γίνουν, και ποια ακριβώς **βήματα** μπορούν να γίνουν προς το σοσιαλισμό. Ο έλεγχος των τραπεζών, η συγχώνευση όλων των τραπεζών σε μια, **δεν είναι ακόμα** σοσιαλισμός, αλλά **βήμα** προς το σοσιαλισμό. Τέτοια βήματα κάνουν σήμερα ο γιούνκερ και ο αστός στη Γερμανία ενάντια στο λαό. Αύριο το Σοβιέτ των Στρατιωτών και Εργατών Βουλευτών θα μπορέσει να τα κάνει πολύ καλύτερα για όφελος του λαού, αν θα έχει στα χέρια του όλη την κρατική εξουσία.

Και τί είναι εκείνο που **επιβάλλει** αυτά τα βήματα;

Η πείνα. Η εξάρθρωση της οικονομίας. Η απειλή της χρεοκοπίας. Οι φρίκες του πολέμου. Οι φοβερές πληγές που προξενεί ο πόλεμος στην ανθρωπότητα.

Ο σ. Κάμενεφ τελειώνει το σχόλιό του με τη δήλωση ότι «ελπίζει σε πλατιά συζήτηση να υπερασπιστεί την άποψη του σαν τη μοναδικά δυνατή για την επαναστατική σοσιαλδημοκρατία, εφόσον αυτή θέλει και πρέπει να παραμείνει ως το τέλος κόμμα των επαναστατικών μαζών του προλεταριάτου και δεν θέλει να μετατραπεί σε ομάδα προπαγανδιστών-κομμουνιστών».

Μου φαίνεται πως στα λόγια αυτά διαφαίνεται μια πολύ λαθεμένη εκτίμηση της στιγμής. Ο σ. Κάμενεφ αντιπαραθέτει το «**κόμμα των μαζών**» στην «**ομάδα των προπαγανδιστών**». Μα οι «μάζες» είναι ακριβώς που παρασύρθηκαν τώρα από τη μέθη του «επαναστατικού» αμυντισμού. Δεν θα ήταν άραγε πολύ καλύτερο και για τους διεθνιστές να ξέρουν σε μια τέτοια στιγμή να αντιστέκονται στη «μαζική» μέθη, παρά να «θέλουν να μείνουν» με τις μάζες, δηλαδή να παρασυρθούν από το γενικό ρεύμα; Δεν είδαμε μήπως πώς οι σοβινιστές σε όλες τις εμπόλεμες ευρωπαϊκές χώρες δικαιολογούσαν τον εαυτό τους με την επιθυμία «να μείνουν με τις μάζες»; Δεν είναι μήπως υποχρεωτικό να ξέρει κανείς για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα να είναι μειοψηφία απέναντι στη «μαζική» μέθη; Δεν είναι μήπως η δουλειά ακριβώς των προπαγανδιστών, αυτήν ίσα-ίσα τη στιγμή, το κεντρικό σημείο για την **απαλλαγή** της προλεταριακής γραμμής από τη «μαζική»

αμυνίτικη και μικροαστική μέθη; Η συγχώνευση ακριβώς των μαζών, και των προλεταριακών και των μη προλεταριακών, χωρίς διάκριση των ταξικών διαφορών μέσα στις μάζες, αποτέλεσε έναν από τους όρους της αμυνίτικης επιδημίας. Το να μιλάει κανείς περιφρονητικά για «ομάδα προπαγανδιστών» της προλεταριακής γραμμής δεν είναι ίσως και πολύ τιμητικό.

Γράφτηκε ανάμεσα στις 8 και 13

(21 και 26) του Απρίλη 1917

Εκδόθηκε τον Απρίλη του 1917

σε μπροσούρα από το «Πριμπί»